

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

- 1.1. ความเป็นมาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 1.2. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 และระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546
- 1.3. ลักษณะที่พึงประสงค์ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 1.4. การบริหาร โดยคณะกรรมการหรือองค์คณะบุคคล
- 1.5. ทฤษฎีการมีส่วนร่วมและทฤษฎี AIC

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 2.1 งานวิจัยจากต่างประเทศ ชัยภูมิศาสตราจารย์
- 2.2 งานวิจัยภายในประเทศ

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 ความเป็นมาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษาเริ่มมีมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบระเบียบที่ชัดเจนในปี พ.ศ. 2452 ได้แต่งตั้งกรรมการตำบล ประกอบด้วยกรรมการ 3 คน คือ กำนัน หรือหัวหน้าตำบล 1 คน เจ้าอธิการซึ่งเป็นเจ้าคณะหมวดในตำบล 1 รูป และแพทย์ประจำตำบล 1 คนมีหน้าที่จัดตั้งโรงเรียน ทำนุบำรุง หาเด็กเข้าเรียน หากครูมาสอนเรียกโรงเรียนที่ตั้งขึ้นนี้ว่า “โรงเรียนประชาบาล” โดยใช้ทุนทรัพย์ของประชาชนจนถึง พ.ศ. 2524 จึงได้มีการประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาพุทธศักราช 2525

ต่อมา พ.ศ. 2539 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2539 เนื่องจากมีข้อมูลจากการวิจัยพบว่า การดำเนินงานของคณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษายังไม่เกิดผล

สำเร็จเท่าที่ควร ทั้งด้านการดำเนินการ การมีส่วนร่วม ความพึงพอใจในผลงานของตนเอง และการให้คำปรึกษา แนะนำแก่โรงเรียนในการกำหนดแนวทางในการพัฒนา ประกอบกับ กระแสความต้องการให้คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการศึกษาของ โรงเรียนมากขึ้น (สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 8-9)

จนกระทั่ง พ.ศ. 2540 ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับระเบียบกระทรวง ศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการ โรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2539 เพื่อให้เกิดผลงานอย่างเป็น รูปธรรม และทำให้ระบบการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการ ศึกษากระจายสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการ ศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตามมาตรา 39 และมาตรา 54 โดยยึดหลักการพิจารณาผลงาน หลัก คุณธรรม ความโปร่งใส ความคุ้มค่าและยึดหลักประโยชน์ของผู้เรียน หรือผู้รับบริการเป็น สำคัญ กระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจึงประกาศ ใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพ.ศ. 2543 ขึ้น เมื่อ วันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ.2543 และเพื่อให้การคัดเลือกและการสรรหาบุคคลที่จะเข้ามาทำหน้าที่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็น ไปด้วยความเรียบร้อย กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ กำหนดขั้นตอนและวิธีการต่างๆ ให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในแต่ละ องค์กรประกอบ โดยระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับนี้ ถือเป็นปฏิรูประบบการศึกษาที่สำคัญที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคคลและองค์กร ต่างๆ ในชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการภายในโรงเรียนซึ่งเป็นสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานให้เป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพและเอื้ออำนวยในการจัดการศึกษาเพื่อชุมชนอย่าง แท้จริง และเป็นระเบียบคณะกรรมการสถานศึกษาฉบับแรกที่กำหนดให้ผู้หญิงเข้ามามีบทบาท ในการเป็นกรรมการสถานศึกษา ซึ่งจะเห็นได้ว่า หน่วยงานของการศึกษาได้เล็งเห็นความ สำคัญของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการ พัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมากและเพิ่มขึ้นตามลำดับ

1.2. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

พ.ศ. 2543

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อให้ การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็น ไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(ทรงศิลป์ ศิริบุญญา. 2544 : 15 - 20)

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ประกอบกับมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2534 กระทรวงศึกษาธิการจึงวางระเบียบไว้ ดังนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ใช้บังคับวันถัดจากวันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิก “ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2539”

บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และคำสั่งอื่นใด ในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในระเบียบนี้ หรือขัดแย้งกับระเบียบนี้ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4 ในระเบียบนี้

“สถานศึกษา” หมายความว่า โรงเรียนของรัฐที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ไม่รวมถึงสถานศึกษาที่จัดการศึกษาเฉพาะทาง

“ผู้บริหารสถานศึกษา” หมายความว่า ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการที่รับผิดชอบบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

“คณะกรรมการ” หมายความว่า กรรมการในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อ 5 ให้มีคณะกรรมการอย่างน้อยสถานศึกษาละ 7 คน แต่ไม่เกิน 15 คน ประกอบด้วย

5.1 ผู้แทนผู้ปกครอง ได้แก่ ผู้แทนของผู้มีรายชื่อเป็นผู้ปกครองตามทะเบียนนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกิน 2 คน

5.2 ผู้แทนครู ได้แก่ ผู้แทนของข้าราชการครูปฏิบัติการสอนและผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกิน 2 คน

5.3 ผู้แทนองค์กรชุมชน ได้แก่ ผู้แทนของชมรม สมาคม มูลนิธิ องค์กรเอกชนหรือกลุ่มบุคคลในรูปอื่นใด ที่ดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ และมีที่ตั้งอยู่ในเขตบริการของสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกิน 2 คน

5.4 ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ผู้แทนของเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยาหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่น จำนวนไม่เกิน 2 คน

5.5 ผู้แทนศิษย์เก่า ได้แก่ ผู้แทนของสมาคมศิษย์เก่า ชมรมศิษย์เก่า หรือบุคคลที่เคยศึกษาจากสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกิน 2 คน

5.6 ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้นำทางศาสนา ผู้ทรงปัญญาไทยในท้องถิ่น ข้าราชการบำนาญ ข้าราชการอื่นนอกสังกัดสถานศึกษา พนักงานรัฐวิสาหกิจ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานอื่นของรัฐ ทั้งในและนอกเขตบริการของสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกิน 4 คน

ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้คณะกรรมการเลือกกรรมการคนหนึ่ง ใน 5.1, 5.3, 5.4, 5.5, และ 5.6 เป็นประธานและอีกคนหนึ่งเป็นรองประธาน

ข้อ 6 ให้คณะกรรมการกำหนดจำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการ เพื่อให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการตามข้อ 5 โดยคำนึงถึงจำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการที่เป็นสตรี จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของคณะกรรมการทั้งหมด

ข้อ 7 การให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการ ให้ดำเนินการดังนี้

7.1 ให้สถานศึกษาประกาศรับสมัครผู้แทนตามข้อ 5 (5.1, 5.2, 5.3, 5.4 และ 5.5)

7.2 ให้ผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกตามข้อ 7 (7.1) คัดเลือกกันเองให้เหลือเท่ากับจำนวนตามที่กำหนดไว้ในข้อ 6

7.3 ให้ผู้ได้รับการคัดเลือกตามข้อ 7 (7.2) และผู้บริหารสถานศึกษาเสนอรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตามที่ตนเห็นสมควรจำนวนสองเท่าของจำนวนที่กำหนดไว้ในข้อ 6 และให้ประชุมคัดเลือกให้เหลือเท่ากับจำนวนที่กำหนดไว้ในข้อ 6

7.4 ให้ผู้บริหารสถานศึกษานำรายชื่อเสนอผู้มีอำนาจตามข้อ 9 เป็นผู้ลงนามแต่งตั้ง ในกรณีไม่มีผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกเป็นตัวแทนในองค์ประกอบใดให้คณะกรรมการเสนอรายชื่อบุคคลในองค์ประกอบนั้น จำนวนสองเท่าของจำนวนที่กำหนดไว้ใน ข้อ 6 และให้ผู้ได้รับการเสนอชื่อคัดเลือกกันเองให้เหลือเท่ากับจำนวนที่กำหนดไว้

ในกรณีที่ผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกในองค์ประกอบใดไม่ครบตามจำนวนที่กำหนด ไว้ใน ข้อ 6 ให้ถือผู้ที่สมัครเข้ารับการคัดเลือกเท่าที่มีอยู่ในองค์ประกอบนั้น แล้วให้

คณะกรรมการเสนอรายชื่อบุคคลในองค์ประกอบนั้นจำนวนสองเท่าที่ยังขาดอยู่และให้ผู้ได้รับการเสนอชื่อคัดเลือกตนเองให้เหลือตามจำนวนที่กำหนดไว้

ในกรณีที่ผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกในองค์ประกอบใดมีจำนวนเท่ากับจำนวนกรรมการ ตามที่กำหนดไว้ในข้อ 6 ให้ถือว่าผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกดังกล่าวเป็นกรรมการใน 1 องค์ประกอบนั้น

ข้อ 8 คุณสมบัติทั่วไปของคณะกรรมการ

8.1 เป็นผู้สนใจในการพัฒนาการศึกษา

8.2 เป็นผู้มีความประพฤติดี

8.3 ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

8.4 ไม่เคยต้องโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

ข้อ 9 ให้ผู้บังคับบัญชาเหนือสถานศึกษาขึ้นไปหนึ่งระดับเป็นผู้ลงนามในการแต่งตั้ง และอนุญาตการลาออกของคณะกรรมการ

ข้อ 10 ให้คณะกรรมการมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี นับตั้งแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง Rajabhat Mahasarakham University

คณะกรรมการซึ่งได้มาตามระเบียบนี้ ในวาระแรกเมื่อครบกำหนด 2 ปี ให้จับสลากออกกึ่งหนึ่ง ในกรณีที่เกินจำนวนก็ให้พิเศษเพิ่มเป็น 1 คน เว้นกรรมการและเลขานุการ

ให้สถานศึกษาดำเนินการสรรหากรรมการทดแทนกรรมการที่พ้นจากตำแหน่งตามวรรคสอง ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อ 7 โดยให้อยู่ในตำแหน่งตามวาระในวรรคหนึ่ง

การสรรหากรรมการใหม่แทนกรรมการที่พ้นจากตำแหน่งตามวรรคหนึ่งและวรรคสาม ให้ดำเนินการภายในสี่สิบห้าวัน นับจากครบวาระหรือครบกำหนดแล้วแต่กรณี กรณีที่กรรมการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ แต่ยังมีได้มีการแต่งตั้งกรรมการใหม่ ให้กรรมการชุดเดิมปฏิบัติหน้าที่ไปจนกว่าจะได้มีการประกาศแต่งตั้งกรรมการใหม่ กรรมการที่พ้นวาระ อาจได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการ
ได้อีก

ข้อ 11 กรรมการจะพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

11.1 ออกตามวาระ

11.2 ตาย

- 11.3 ลาออก
- 11.4 ขาดคุณสมบัติตามข้อ 8
- 11.5 เป็นบุคคลล้มละลาย
- 11.6 เป็นบุคคลไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ
- 11.7 ได้รับโทษจำคุกหรือคำพิพากษาถึงที่สุดเว้นแต่โทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- 11.8 พ้นจากตำแหน่งในสถานศึกษานั้น สำหรับกรรมการตามข้อ 5 (5.2) และ ผู้บริหารสถานศึกษา
- 11.9 พ้นจากสถานภาพการเป็นผู้ปกครองนักเรียนของสถานศึกษานั้น สำหรับกรรมการตามข้อ 5(5.1)
- 11.10 ในจากสถานภาพการเป็นผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสำหรับกรรมการตามข้อ 5(5.4)
- 11.11 คณะกรรมการไม่น้อยกว่าสองในสาม มีมติให้ออก ยกเว้นตำแหน่งกรรมการและเลขานุการมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- ข้อ 12 ในกรณีที่กรรมการในองค์การในองค์ประกอบใดว่างลงก่อนครบวาระเกินกว่าเก้าสิบวัน ให้สถานศึกษาดำเนินการตามข้อ 7 เพื่อให้ได้มาซึ่งกรรมการในองค์ประกอบนั้น ภายในสามสิบวันนับตั้งแต่วันที่ว่างลง และให้อยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการที่ตนแทน
- ข้อ 13 คณะกรรมการมีหน้าที่ ดังนี้
- 13.1 กำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาของสถานศึกษา
- 13.2 ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา
- 13.3 ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
- 13.4 กำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา
- 13.5 ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาระดับพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพและได้มาตรฐาน
- 13.6 ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ
- 13.7 เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ

ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา

13.8 ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาตลอดจนวิทยากร ภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กนักเรียนทุกด้าน รวมทั้ง สืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ

13.9 เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจน ประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และมีส่วนในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

13.10 ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปี ของสถานศึกษา ก่อนเสนอต่อสาธารณชน

13.11 แต่งตั้งที่ปรึกษาหรือคณะกรรมการเพื่อการดำเนินงานตาม ระเบียบนี้ตามเห็นสมควร

13.12 ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถาน ศึกษา

ข้อ 14 ให้มีการประชุมคณะกรรมการอย่างน้อย ภาคเรียนละสองครั้ง

การดำเนินการประชุมคณะกรรมการให้เป็นไปตามระเบียบวิธีการที่คณะกรรมการ กำหนด โดยให้มีการเข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งที่มีอยู่ในขณะนั้น และให้มีผู้แทนของ นักเรียนเข้าร่วมรับฟังและแสดงความคิดเห็นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควรแล้วแต่กรณี

ในกรณีที่เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ของนักเรียนโดยตรง ให้รับฟัง ความคิดเห็นของนักเรียนประกอบพิจารณาของคณะกรรมการด้วย

ให้ผู้บริหารสถานศึกษารายงานผลการประชุมต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไป ชั้นหนึ่ง ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่มีการประชุม

ข้อ 15 ยกเลิกข้อความตามวรรคหนึ่ง ในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ให้ใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 และให้ใช้ข้อความดังต่อไปนี้ แทน “ ในวาระแรกเริ่มให้กรมหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น และมีฐานะเป็นกรมที่มี สถานศึกษาในสังกัดดำเนินการให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการให้แล้วเสร็จภายใน หนึ่งร้อยยี่สิบวัน นับแต่วันใช้ระเบียบนี้”

สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ ให้

คณะกรรมการ โรงเรียนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการ โรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2539 ปฏิบัติหน้าที่จนกว่าจะมีการประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการตามระเบียบนี้ รวมทั้งดำเนินการให้เป็นไปตามข้อ 6 และข้อ 7 แล้วแต่กรณี

สถานศึกษาที่ไม่มีคณะกรรมการสถานศึกษาหรือคณะกรรมการ โรงเรียนอยู่ในวันที่ประกาศใช้ระเบียบนี้ ให้กรมหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม ซึ่งเป็นเจ้าสังกัดกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติ เพื่อให้เป็นไปตามข้อ 6 และข้อ 7 แล้วแต่กรณี

ข้อ 16 ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการรักษาการตามระเบียบนี้

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 38 วรรคสองและวรรคสาม ประกอบกับกฎกระทรวงกำหนดจำนวนคณะกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหาการเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 จึงกำหนดแนวทางการสรรหาและเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

การสรรหาและการเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อ 1 ขอบข่ายของสถานศึกษา (กฎกระทรวงข้อ 1)

สถานศึกษาที่ต้องดำเนินการสรรหาและเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎกระทรวงกำหนดจำนวนกรรมการคุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหาการเลือกประธานกรรมการและกรรมการวาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 ได้แก่ โรงเรียน วิทยาลัย หรือหน่วยงานทางการศึกษาที่เรียกชื่ออย่างอื่นของรัฐที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานอื่นที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับงบประมาณจากรัฐ ยกเว้น สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ศูนย์การเรียนรู้ สถานศึกษาของเอกชน สถานศึกษาอาชีวศึกษา และสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

ข้อ 2 จำนวนคณะกรรมการ (กฎกระทรวงข้อ 1 และข้อ 2)

2.1 สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวนนักเรียนไม่เกิน 300 คน ให้มี
คณะกรรมการจำนวน 9 คน

2.2 สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวนนักเรียนเกินกว่า 300 คนขึ้นไป ให้มี
คณะกรรมการ จำนวน 15 คน

ข้อ 3 องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย
(กฎกระทรวงข้อ 2)

- 3.1 ประธานกรรมการ (มาจากกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ)
 - 3.2 กรรมการที่เป็นผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 1 คน
 - 3.3 กรรมการที่เป็นผู้แทนครู จำนวน 1 คน
 - 3.4 กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรชุมชน จำนวน 1 คน
 - 3.5 กรรมการที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน
 - 3.6 กรรมการที่เป็นผู้แทนศิษย์เก่า จำนวน 1 คน
 - 3.7 กรรมการที่เป็นผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่น
- ในพื้นที่
- 3.7.1 สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 1 รูป หรือ 1 คน
 - 3.7.2 สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 2 รูป หรือ 2 คน หรือ 1 รูป กับ 1 คน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

3.8 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

3.8.1 สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 1 คน

3.8.2 สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 6 คน

3.9 ผู้อำนวยการสถานศึกษา เป็นกรรมการและเลขานุการ

ข้อ 4 คุณสมบัติของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.1 คุณสมบัติทั่วไป ประธานกรรมการและกรรมการต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังนี้ (กฎกระทรวงข้อ 3)

- 4.1.1 มีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์
- 4.1.2 ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย
- 4.1.3 ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ
- 4.1.4 ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- 4.1.5 ไม่เป็นคู่สัญญาตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

ในกรณีผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ใดมีลักษณะ

ต้องห้ามตาม (5) ต้องออกจากการเป็นบุคคลซึ่งมีลักษณะต้องห้ามหรือแสดงหลักฐานให้เป็นที่เชื่อได้ว่าคนได้เลิกประกอบกิจการหรือการใด ๆ อันมีลักษณะต้องห้ามดังกล่าวแล้วต่อผู้อำนวยการสถานศึกษาภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง หากมิได้ดำเนินการดังกล่าวให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยได้รับการแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการหรือกรรมการ (กฎกระทรวงฯ ข้อ 3)

4.2 คุณสมบัติเฉพาะ (กฎกระทรวงฯ ข้อ 4)

4.2.1 กรรมการที่เป็นผู้แทนผู้ปกครอง

- 1) เป็นผู้ปกครองตามทะเบียนนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษานั้น
- 2) ไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของสถานศึกษาหรือที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น (กฎกระทรวงฯ ข้อ 4 (1))

4.2.2 กรรมการที่เป็นผู้แทนครู

ต้องเป็นครูซึ่งทำหน้าที่หลักด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษานั้น (กฎกระทรวงฯ ข้อ 4 (2))

4.2.3 กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรชุมชน

- 1) เป็นสมาชิกขององค์กรชุมชน หรือองค์กรที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีสมาชิกรวมตัวกันไม่น้อยกว่า 15 คน เพื่อดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและชุมชน โดยส่วนรวมอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี มีผลงานที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารับรอง และมีที่ตั้งแน่นอนอยู่ในท้องที่ตำบลหรือแขวงที่สถานศึกษาตั้งอยู่
- 2) ไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของสถานศึกษาหรือที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น (กฎกระทรวงฯ ข้อ 4 (3))

4.2.4 กรรมการที่เป็นผู้แทนศิษย์เก่า

- 1) เป็นผู้ที่เคยศึกษาหรือสำเร็จการศึกษาจากสถานศึกษานั้น
- 2) ไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของสถานศึกษาหรือที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น (กฎกระทรวงฯ ข้อ 4 (4))

4.2.5 กรรมการที่เป็นผู้แทนพระภิกษุสงฆ์หรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นที่ทางราชการรับรองในพื้นที่ ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ หรือผู้นับถือศาสนาที่ทางราชการรับรอง (ศาสนาที่ทางราชการรับรอง ได้แก่ พุทธ คริสต์ อิสลาม พราหมณ์-ฮินดู และซิกข์)

4.2.6 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

- 1) ไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของสถานศึกษาหรือที่ปรึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น
- 2) ไม่เป็นกรรมการสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาเกินกว่า 3 แห่ง ในเวลาเดียวกัน

ข้อ 5 วาระการดำรงตำแหน่ง

วาระการดำรงตำแหน่งของประธานกรรมการและกรรมการมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี และอาจได้รับการแต่งตั้งใหม่อีกได้แต่จะดำรงตำแหน่งเกิน 2 วาระติดต่อกันไม่ได้ (กฎกระทรวงข้อ 7)

ข้อ 6 การพ้นจากตำแหน่ง

นอกจากพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

6.1 ตาย

6.2 ลาออก

6.3 คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาให้ออกเพราะบกพร่องต่อหน้าที่ ทำให้เสื่อมเสียต่อสถานศึกษาหรือหย่อนความสามารถ

6.4 ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม อย่างใดอย่างหนึ่งสำหรับกรรมการประเภทนั้น

6.5 พ้นจากการเป็นพระภิกษุสงฆ์เฉพาะกรรมการซึ่งเป็นผู้แทนที่เป็นพระภิกษุสงฆ์

ข้อ 7 แนวทางการสรรหาและการเลือกกรรมการ

7.1 การสรรหาและการเลือกกรรมการที่เป็นผู้แทน

7.1.1 กรรมการที่เป็นผู้แทนผู้ปกครอง

1) ผู้ปกครองนักเรียนที่มีสิทธิสมัครหรือเสนอชื่อผู้แทนต้องเป็นผู้ปกครองนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษานั้น

2) การสมัครหรือเสนอชื่อและการเลือกกรรมการที่เป็นผู้แทนผู้ปกครอง ให้ดำเนินการดังนี้

2.1) ให้ผู้ปกครองนักเรียนสมัครหรือเสนอชื่อผู้ปกครอง จำนวน 1 คน เป็นกรรมการตามใบสมัครหรือแบบเสนอชื่อที่สถานศึกษากำหนด โดยเสนอไปยัง

ผู้อำนวยการสถานศึกษา

2.2) การสมัครหรือเสนอชื่อให้ดำเนินการภายในระยะเวลาที่

กำหนด

2.3) กรณีมีผู้สมัครหรือผู้ได้รับการเสนอชื่อมากกว่า 1 คนให้

ผู้อำนวยการสถานศึกษาจัดให้ผู้สมัครหรือผู้ได้รับการเสนอชื่อเลือกกันเองให้เหลือ 1 คน

3) เอกสารหลักฐานที่ใช้ประกอบการสมัครหรือเสนอชื่อมีดังนี้

3.1) ใบสมัครหรือแบบเสนอชื่อผู้แทนที่สถานศึกษากำหนดพร้อม

ประวัติ

3.2) เอกสารทั่วไป ได้แก่ สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนหรือ

สำเนาบัตรประจำตัวข้าราชการหรือสำเนาบัตรประจำตัวที่ทางราชการออกให้ของผู้สมัครหรือ

ผู้ได้รับการเสนอชื่อ

3.3) เอกสารประกอบการตรวจสอบคุณสมบัติได้แก่ ทะเบียน

นักเรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

7.1.2 กรรมการที่เป็นผู้แทนครู

1) ครูที่มีสิทธิ์สมัครหรือได้รับการเสนอชื่อจะต้องเป็นครูใน

สถานศึกษานั้น

2) การสมัครหรือเสนอชื่อและการเลือกกรรมการที่เป็นผู้แทนครู ให้

ดำเนินการดังนี้

2.1) ครูในสถานศึกษาสมัครหรือเสนอชื่อครู จำนวน 1 คนใน

สถานศึกษา เป็นกรรมการสถานศึกษาตามใบสมัครหรือแบบเสนอชื่อที่สถานศึกษากำหนด

2.2) การสมัครหรือเสนอชื่อให้ดำเนินการภายในระยะเวลาที่

กำหนด

2.3) กรณีที่มีผู้สมัครหรือผู้ได้รับการเสนอชื่อมากกว่า 1 คน ให้

ผู้อำนวยการสถานศึกษาจัดให้ผู้สมัครหรือผู้ได้รับการเสนอชื่อเลือกกันเองให้เหลือ 1 คน

3) เอกสารหลักฐานที่ใช้ประกอบการสมัครหรือเสนอชื่อมีดังนี้

3.1) ใบสมัครหรือแบบเสนอชื่อผู้แทนที่สถานศึกษากำหนดพร้อม

ประวัติ

3.2) เอกสารทั่วไป ได้แก่ สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนหรือ
สำเนาบัตรประจำตัวข้าราชการหรือสำเนาบัตรประจำตัวที่ทางราชการออกให้ของผู้สมัครหรือ
ผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อ

ในวาระเริ่มแรกให้ยกเว้นใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูจนกว่าคุรุสภาจะ
กำหนดให้มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามกฎหมายว่าด้วยสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา

7.1.3 กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรชุมชน

1) องค์กรชุมชนที่มีสิทธิ์เสนอชื่อกรรมการผู้แทนองค์กร ต้องเป็น
องค์กรที่มีองค์ประกอบดังนี้

1.1) เป็นชุมชนหรือองค์กรชุมชนหรือองค์กรที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่
มีสมาชิกรวมตัวกัน ไม่น้อยกว่า 15 คน เพื่อดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและชุมชน
โดยส่วนรวมอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี

1.2) เป็นองค์กรที่มีผลงานที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษารับรอง

1.3) เป็นองค์กรที่มีที่ตั้งแน่นอนอยู่ในท้องที่ตำบลหรือแขวงที่
สถานศึกษาดังอยู่

2) การเสนอชื่อและการเลือกผู้แทนองค์กรชุมชนให้ดำเนินการดังนี้

2.1) ประธานหรือผู้บริหารหรือผู้นำของชุมชนหรือผู้นำองค์กร
ชุมชน เสนอชื่อผู้ที่เห็นสมควรเป็นกรรมการ องค์กรละ 1 คน ตามแบบเสนอชื่อที่สถานศึกษา
กำหนด เสนอไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษา

2.2) การเสนอชื่อให้ดำเนินการในระยะเวลาที่กำหนด

2.3) กรณีที่มีผู้ได้รับการเสนอชื่อมากกว่า 1 คน ให้ผู้อำนวยการ
สถานศึกษาจัดให้ผู้ได้รับการเสนอชื่อเลือกกันเองให้เหลือ 1 คน

3) เอกสารหลักฐานที่ใช้ประกอบการเสนอชื่อ มีดังนี้

3.1) แบบเสนอชื่อผู้แทนที่สถานศึกษากำหนดพร้อมประวัติ

3.2) เอกสารทั่วไป ได้แก่ สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนหรือ
สำเนาบัตรประจำตัวข้าราชการหรือสำเนาบัตรประจำตัวที่ทางราชการออกให้ของผู้สมัครหรือ
ผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อ

3.3) เอกสารประกอบการตรวจสอบคุณสมบัติ ได้แก่ หลักฐานทาง
ทะเบียนที่แสดงว่าองค์กรมีสมาชิกไม่ต่ำกว่า 15 คน หลักฐานที่แสดงถึงการดำเนินกิจกรรมของ

องค์กร ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและชุมชน โดยส่วนรวมอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี หนังสือรับรองผลงานขององค์กรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และหลักฐานที่แสดงถึงการเป็นประธานผู้บริหารหรือผู้นำองค์กรของผู้เสนอชื่อ

7.1.4 กรรมการที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีสิทธิ์เสนอชื่อผู้แทนองค์กร ต้องเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการจัดตั้งตามกฎหมาย ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่ได้รับการจัดตั้งตามกฎหมาย ซึ่งสถานศึกษาตั้งอยู่

2) การเสนอชื่อและการเลือกผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ดำเนินการดังนี้

2.1) ให้ประธานสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเสนอชื่อผู้ผ่านการพิจารณาของสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาเป็นกรรมการองค์กรละ 1 คน ตามแบบเสนอชื่อที่สถานศึกษากำหนด เสนอไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษา

2.2) การเสนอชื่อให้ดำเนินการในระยะเวลาที่กำหนด

2.3) กรณีผู้ได้รับการเสนอชื่อมากกว่า 1 คน ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาจัดให้ผู้ได้รับการเสนอชื่อเลือกกันเองให้เหลือ 1 คน

3) เอกสารหลักฐานที่ใช้ประกอบการเสนอชื่อ มีดังนี้

3.1) ใบสมัครหรือแบบเสนอชื่อผู้แทนที่สถานศึกษากำหนดพร้อมประวัติ

3.2) เอกสารทั่วไป ได้แก่ สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนหรือสำเนาบัตรประจำตัวข้าราชการหรือสำเนาบัตรประจำตัวที่ทางราชการออกให้ของผู้สมัครหรือผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อ

3.3) เอกสารหลักฐานการตรวจสอบคุณสมบัติ ได้แก่ บัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐกรณีที่เป็นผู้บริหารหรือคณะผู้บริหารหรือสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐและหรือบัตรประจำตัวประชาชนกรณีเป็นข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือบุคคลอื่นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมอบหมาย

7.1.5 กรรมการที่เป็นศิษย์เก่า

1) ผู้ที่มีสิทธิ์สมัครหรือเสนอชื่อกรรมการที่เป็นผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษาต้องเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาหรือผู้ที่เคยศึกษาจากสถานศึกษาที่สถานศึกษารับรอง

2) การสมัครหรือเสนอชื่อและการเลือกกรรมการที่เป็นผู้แทนศิษย์เก่า ให้ดำเนินการดังนี้

2.1) ให้ศิษย์เก่าของสถานศึกษาสมัครหรือเสนอชื่อศิษย์เก่าของสถานศึกษานั้น จำนวน 1 คน เป็นกรรมการสถานศึกษาตามใบสมัครหรือแบบเสนอชื่อที่สถานศึกษากำหนด

2.2) การสมัครหรือการเสนอชื่อให้ดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนด

2.3) กรณีที่มีผู้สมัครหรือผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อมากกว่า 1 คน ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาจัดให้ผู้สมัครหรือผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อเลือกกันเองให้เหลือ 1 คน

3) เอกสารหลักฐานที่ใช้ประกอบการสมัครหรือเสนอชื่อมีดังนี้

3.1) ใบสมัครหรือแบบเสนอชื่อผู้แทนที่สถานศึกษากำหนดพร้อมประวัติ

3.2) เอกสารทั่วไป ได้แก่ สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนหรือสำเนาบัตรประจำตัวข้าราชการหรือสำเนาบัตรประจำตัวที่ทางราชการออกให้ของผู้สมัครหรือผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อ

3.3) เอกสารหลักฐานการตรวจสอบคุณสมบัติได้แก่ ทะเบียนนักเรียน

7.1.6 กรรมการที่เป็นผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่

ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาดำเนินการสรรหาและเลือกกรรมการที่เป็นผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ที่ทางราชการรับรอง (พุทธ คริสต์ อิสลาม พราหมณ์-ฮินดู และซิกข์) ให้ได้จำนวนตามขนาดของสถานศึกษาค้างนี้

1.สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 1 รูป หรือ 1 คน

2.สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 2 รูป หรือ 2 คน หรือ 1รูป กับ 1 คน

7.2 การสรรหาและการเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

ให้ผู้ได้รับการสรรหาและการเลือกให้เป็นกรรมการที่เป็นผู้แทน

ผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ และผู้อำนวยการสถานศึกษาร่วมกัน สรรหาและเลือกผู้ทรงคุณวุฒิให้เป็นกรรมการ ตามวิธีที่เห็นสมควร โดยสถานศึกษาขนาดเล็ก ให้เลือกผู้ทรงคุณวุฒิเป็นกรรมการ จำนวน 2 คน และสถานศึกษาขนาดใหญ่ ให้เลือก ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นกรรมการ จำนวน 7 คน(กฎกระทรวงฯข้อ 5 (4))

7.3 การสรรหาและการเลือกประธานกรรมการ

ให้ผู้ได้รับการสรรหาและเลือกเป็นกรรมการผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ และผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้อำนวยการสถานศึกษา ร่วมกันเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธานกรรมการ 1 คน

ข้อ 8 ระยะเวลาดำเนินการ

8.1 ในวาระเริ่มแรก ให้ดำเนินการสรรหาและเลือกประธานกรรมการและ กรรมการ ให้แล้วเสร็จภายใน 90 วัน นับแต่วันที่กฎกระทรวงฯใช้บังคับ (กฎกระทรวงฯข้อ 10)

8.2 ในกรณีที่ประธานกรรมการหรือกรรมการพ้นจากตำแหน่งก่อนครบ วาระ ให้ดำเนินการสรรหา เลือกและแต่งตั้งประธานกรรมการหรือกรรมการแทนภายใน 90 วัน เว้นแต่วาระของกรรมการเหลืออยู่ไม่ถึง 180 วัน จะไม่ดำเนินการก็ได้ และให้ผู้ที่ได้รับการ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน (กฎกระทรวงฯข้อ 8)

8.3 ในกรณีที่ประธานและกรรมการพ้นจากตำแหน่งตามวาระให้ดำเนินการ สรรหาและเลือกกรรมการชุดใหม่ภายใน 90 วันก่อนครบวาระ และให้ผู้ซึ่งพ้นตำแหน่งตาม วาระปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าประธานกรรมการและกรรมการซึ่งแต่งตั้งใหม่เข้ามารับหน้าที่ (กฎกระทรวงฯข้อ 8)

ข้อ 9 ขั้นตอนการสรรหาและการเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

9.1 ผู้อำนวยการสถานศึกษาประกาศการสรรหาและเลือกคณะกรรมการ

9.2 สถานศึกษาเปิดรับสมัครหรือรับการเสนอชื่อเข้ารับการเลือกเป็น กรรมการแต่ละประเภท

9.3 สถานศึกษาตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครหรือผู้ได้รับการเสนอชื่อ

9.4 สถานศึกษาประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิ์เข้ารับการเลือกเป็นกรรมการแต่ละ ประเภท

9.5 สถานศึกษาดำเนินการให้ผู้มีสิทธิเข้ารับการเลือกเป็นกรรมการแต่ละประเภทเลือกกันเองให้เหลือตามจำนวนที่กำหนด

ในกรณีไม่มีองค์กรชุมชนในท้องที่ตำบลหรือแขวงที่เป็นภูมิลำเนาของนักเรียนในสถานศึกษาหรือตำบลหรือแขวงที่สถานศึกษาตั้งอยู่หรือมีแต่ไม่เสนอชื่อผู้แทนเข้ารับการเลือกเป็นกรรมการให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาสรรหาผู้แทนองค์กรชุมชนในท้องที่ตำบลหรือแขวงใกล้เคียงเป็นกรรมการผู้แทนองค์กรชุมชนในสถานศึกษานั้น

สถานศึกษาที่มีสถานภาพและลักษณะการปฏิบัติงานแตกต่างสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยทั่วไป ซึ่งไม่สามารถแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ครบองค์ประกอบตามกฎหมายนี้ การกำหนดองค์ประกอบอำนาจหน้าที่ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา และจำนวนกรรมการในแต่ละลักษณะและประเภทของสถานศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้มีอำนาจในการประกาศให้สถานศึกษาใดเป็นสถานศึกษาที่มีสถานภาพและลักษณะการปฏิบัติงานแตกต่างจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยทั่วไป

9.6 สถานศึกษาดำเนินการสรรหาและเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

9.7 สถานศึกษาดำเนินการให้กรรมการร่วมกันเลือกผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธานกรรมการ

9.8 ผู้อำนวยการสถานศึกษาเสนอรายชื่อผู้ที่ได้รับการสรรหาต่อผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพิจารณาแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการ

9.9 ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (กฎกระทรวงข้อ 5(6))

การดำเนินการสรรหาและเลือกประธานกรรมการและกรรมการเพื่อเสนอผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแต่งตั้งต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 90 วัน

ข้อ 10 ข้อเสนอแนะการดำเนินการสรรหา การเลือก และการแต่งตั้ง ประธานกรรมการและกรรมการ

10.1 บทบาทหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานศึกษา

(1) ประกาศหลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา และการเลือกประธานกรรมการและกรรมการ (กฎกระทรวงข้อ 5)

(2) ดำเนินการสรรหาและการเลือกประธานกรรมการและกรรมการ

(กฎกระทรวงฯข้อ 5)

(3) เสนอรายชื่อผู้ได้รับเลือกเป็นประธานกรรมการและกรรมการต่อ
ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พิจารณาแต่งตั้ง (กฎกระทรวงฯข้อ 5(6))

(4) ในกรณีที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้เสนอชื่อผู้แทนองค์กร
เข้ารับการสรรหาและเลือกให้เป็นกรรมการ ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาประสานงานกับองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเพื่อให้ได้มาซึ่งตัวแทนดังกล่าว

**10.2 สาระสำคัญของประกาศการสรรหาและเลือกคณะกรรมการสถาน
ศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ละสถานศึกษา ควรประกอบด้วย**

10.2.1 เหตุผลและอำนาจหน้าที่ในการออกประกาศตามกฎหมาย

10.2.2 ตำแหน่งที่จะสรรหาและเลือกพร้อมทั้งคุณสมบัติทั่วไปและ
คุณสมบัติเฉพาะของตำแหน่งที่จะสรรหาและเลือก

10.2.3 วิธีการสรรหาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

10.2.4 หลักฐานประกอบการสมัครหรือการเสนอชื่อผู้แทนกลุ่มบุคคล
องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

10.2.5 กำหนดการประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิ์เข้ารับการสรรหาเป็น
กรรมการผู้แทนของกลุ่มบุคคลและองค์กร

10.2.6 กำหนดการให้ผู้แทนกลุ่มบุคคลหรือผู้แทนองค์กรแต่ละประเภท
เลือกกันเองเป็นกรรมการ

10.2.7 กำหนดการประกาศรายชื่อผู้ได้รับการเลือกเป็นกรรมการจากผู้
แทนกลุ่มบุคคลและองค์กรแต่ละประเภท

**10.3 การดำเนินการสรรหาและเลือกประธานกรรมการและกรรมการ ควร
ดำเนินการดังนี้**

10.3.1 แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการสรรหาและการ
เลือกประธานกรรมการและกรรมการอาจแต่งตั้งจากบุคคลภายนอกเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ
หรือคณะทำงานได้

10.3.2 ประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบอย่างทั่วถึง

10.3.3 รับสมัครหรือรับการเสนอชื่อผู้แทนกลุ่มบุคคลหรือผู้แทนองค์กร
เข้ารับการเลือกเป็นกรรมการ

10.3.4 ตรวจสอบคุณสมบัติผู้สมัครหรือผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อเข้ารับการเลือกเป็นกรรมการตามแนวทางดังนี้

- 1) ผู้แทนผู้ปกครอง ตรวจสอบจากทะเบียนนักเรียน
- 2) ผู้แทนศิษย์เก่า ตรวจสอบจากทะเบียนนักเรียน
- 3) ผู้แทนองค์กรชุมชน ตรวจสอบเอกสารหลักฐานต่อไปนี้

3.1)หลักฐานทางทะเบียนที่แสดงว่าองค์กรมีสมาชิกไม่ต่ำกว่า 15 คน

3.2)หนังสือรับรองการดำเนินกิจกรรมขององค์กรที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและชุมชนอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี

3.3)หนังสือรับรองผลงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

3.4)หลักฐานแสดงถึงการเป็นประธาน หรือผู้บริหาร หรือผู้นำองค์กรนั้นของผู้เสนอชื่อ

4) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตรวจสอบเอกสารหลักฐานต่อไปนี้

4.1) ในกรณีที่เป็นผู้บริหาร หรือคณะผู้บริหารหรือสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ ตรวจสอบจากบัตรประจำตัวที่ทางราชการออกให้

4.2) สำหรับข้าราชการพนักงานหรือลูกจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือบุคคลอื่นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมอบหมายให้ตรวจสอบจากบัตรประจำตัวที่ทางราชการออกให้และหรือบัตรประจำตัวประชาชน

5) จัดประชุมผู้แทนกลุ่มบุคคล หรือองค์กรต่าง ๆ เพื่อเลือกกันเองให้ได้ผู้แทนกลุ่มบุคคลหรือผู้แทนองค์กรแต่ละประเภทตามจำนวนที่กำหนด ซึ่งอาจดำเนินการโดยวิธีออกเสียงโดยตรงหรือลับหรือเปิดเผยตามความเหมาะสม

6) จัดประชุมผู้ได้รับการสรรหาจากกลุ่มบุคคลหรือองค์กรต่าง ๆ และผู้อำนวยการสถานศึกษาร่วมกันสรรหาและเลือกผู้ทรงคุณวุฒิจากผู้สมัครและบุคคลที่คณะกรรมการสรรหาข้างต้นเสนอชื่อให้ได้ จำนวน 2 คน สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กหรือจำนวน 7 คน สำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่ สำหรับวิธีการสรรหาและการเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิให้ที่ประชุมพิจารณาดำเนินการตามที่เห็นสมควร

7) จัดประชุมผู้ได้รับเลือกเป็นกรรมการทั้งหมด รวมทั้งผู้อำนวยการสถานศึกษาร่วมกันเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ 1 คนเป็นประธานกรรมการ

10.4 บทบาทของผู้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

10.4.1 ประกาศให้สถานศึกษาใดเป็นสถานศึกษาที่มีสภาพและลักษณะการปฏิบัติงานแตกต่างจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยทั่วไปโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา (กฎกระทรวงฯข้อ 9)

10.4.2 พิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่ผู้อำนวยการสถานศึกษาเสนอ (กฎกระทรวงฯข้อ 5)

ข้อ 11 อำนาจการตีความและวินิจฉัยปัญหา

ให้เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีอำนาจตีความและวินิจฉัยปัญหา อันเกี่ยวกับการปฏิบัติหรือการดำเนินการสรรหาการเลือกประธานกรรมการและกรรมการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3. ลักษณะที่พึงประสงค์ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้แทนของชุมชน หรือผู้นำชุมชนที่ได้รับการยกย่องให้เป็นตัวแทนของคนหมู่มากได้นั้น ยังต้องควรมีลักษณะของความเป็นผู้นำที่ดี ดังสรุปได้ดังนี้ (จรรยา กุณมี. 2542: 19)

1. มีความเป็นผู้นำ คือ มีความรู้ความเข้าใจในสภาพของสังคม เศรษฐกิจการเมืองวัฒนธรรม ทันทต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน

2. มีอุดมการณ์ ทั้งคิด พูด และทำงานด้วยสติปัญญา มีเหตุผล กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าตัดสินใจ เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ฟังมติส่วนใหญ่ รู้จักประสานสามัคคีในหมู่คณะ ตลอดจนมีบุคลิกและเป็นแบบอย่างที่ดี

3. เป็นผู้มีความกระตือรือร้น แสวงหาความรู้อยู่เสมอ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนา สามารถแก้ปัญหาได้ มีทัศนคติประชาธิปไตย

4. มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความสามารถในการประสานงานได้เป็นอย่างดี และมีความสามารถในการประชาสัมพันธ์ในการจูงใจสมาชิกในการร่วมงานกับตนเองได้

จะเห็นได้ว่าบุคคลที่จะเป็นผู้แทนของชุมชนที่ดีมีคุณสมบัติตามที่ทุกคนต้องการได้แก่ บุคคลที่ฉลาดรอบรู้ ชยันขันแข็ง เป็นที่ฟังของคนอื่น กว้างขวางในสังคม มีความตั้งใจอย่างสม่ำเสมอ รู้วิธีการจัดการให้สัมฤทธิ์ผล กว้างขวาง มีคนรู้จักมาก ปรับตัวเก่ง มีวาทศิลป์ที่ดีและมีคุณสมบัติอื่นที่เหมาะสมที่ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อจะได้เป็นไป

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และตามเจตนารมณ์ของกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ต่อไป

ดังนั้นบุคคลที่จะเข้ามาทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องมีคุณสมบัติขั้นพื้นฐานที่เหมาะสม ทั้งด้านความรู้ความสามารถ และด้านอื่น ๆ ประกอบกันซึ่งสามารถสรุปคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้ 3 ด้าน คือ

1. ด้านส่วนตัวและภูมิหลัง ประกอบด้วย

1.1 ด้านส่วนตัว เป็นคุณสมบัติที่เกี่ยวข้องกับตัวของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งคณะกรรมการนั้นจะต้องมีการติดต่อสื่อสารทำกิจกรรมต่างๆร่วมกับประชาชนและชุมชน ดังนั้น จึงควรมีพฤติกรรมที่จะส่งเสริมตัวของคณะกรรมการเอง ซึ่งจะเป็นพื้นฐานที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ วัฒนธรรม ค่านิยมของมนุษย์ในสังคมที่นำมาซึ่งความสุขทางด้านความรัก ความอบอุ่น การยอมรับ เกียรติยศชื่อเสียง ดังนั้น พฤติกรรมด้านส่วนตัวของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรประกอบด้วยด้านต่างๆ ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

1.1.1 บุคลิกภาพ(Personality) เป็นคุณสมบัติทั่วไปภายนอกที่เกิดจากผลรวมของความคิด ท่าทาง นิสัยที่สั่งสมหรือถ่ายทอดมาจากองค์ประกอบทางด้านจิตใจและสังคม ซึ่งจะแสดงออกทางพฤติกรรมที่พึงปรารถนา ทั้งร่างกาย กิริยาวาจา สติปัญญาอารมณ์และสังคม เช่นกิริยาวาจาสุภาพ สุขภาพแข็งแรง อารมณ์เยือกเย็น มีปฏิภาณไหวพริบ เป็นต้น

1.1.2 มนุษยสัมพันธ์ (Human Relation) คือ พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการสร้างสรรค์กับผู้ร่วมงานและประชาชนทั่วไป เพื่อให้มาซึ่งความรักใคร่เมตตา ความร่วมมือ ความจงรักภักดี และความสำเร็จ ซึ่ง สุเมธ แสงนันทนวล (2541: 19) ได้ให้นิยามและความหมายของมนุษย์สัมพันธ์ไว้ดังนี้ มนุษยสัมพันธ์ คือ ศิลปะการจูงใจคนให้ร่วมมือกันทำงานอย่างพึงพอใจ โดยมีความสำเร็จของงานเป็นเป้าหมาย มนุษยสัมพันธ์ จึงเป็นหลักการและแนวคิดที่ทำให้คนอื่นรัก เคารพ เชื่อถือปฏิบัติต่อเราด้วยความจริงใจ ดังนั้น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จะต้องมีข้อควรปฏิบัติการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับประชาชนทั่วไป ดังนี้ การเป็นกันเองกับประชาชน มีความเป็นธรรมชาติ ไม่ลำเอียง รู้จักยกย่องชมเชย สนใจ เอาใจใส่ความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างสม่ำเสมอ ยิ้มแย้มแจ่มใส ให้คำปรึกษาแนะนำ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่บุคคลทั่วไป

1.1.3 ความประพฤติ คณะกรรมการต้องประพฤติตนให้เป็นที่น่าเชื่อถือ สำหรับประชาชนและข้าราชการ ทั้งด้านการกระทำและคำพูด รู้จักประมาณตน สรรวตัวเอง เสมอ มีวินัยในตัวเอง ตรงต่อเวลา ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และมีความสำนึกที่จะทำงานเพื่อสังคมส่วนรวม

1.2 ด้านภูมิหลัง ถือว่าเป็นคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้ที่เข้ามาเป็นคณะกรรมการ จะต้องนำมาพิจารณาให้ความสำคัญต่อการเลือกตัวแทนของตนเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย

1.2.1 อายุ ควรจะมีอายุตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป

1.2.2 การศึกษาควรมีวุฒิมัธยมศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษา

1.2.3 อาชีพ ประกอบอาชีพที่สุจริต มั่นคง

1.2.4 ประสบการณ์ทางการจัดการศึกษา คือ การที่เคยมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการโรงเรียนมาก่อน หรือเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ หรือที่ปรึกษาของสถานศึกษา

1.2.5 คุณประวัติ คือ มีการดำเนินชีวิตที่โปร่งใสทั้งในอดีตและปัจจุบัน ทั้งในด้านหน้าที่การงานและชีวิตส่วนตัว

Rajabhat Mahasarakham University

2. ด้านความรู้ความสามารถ หมายถึง

การแสดงออกถึงการเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ จะเป็นสิ่งที่นำมาซึ่งการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน ถ้าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถบริหารได้ทั้งการบริหารงาน การบริหารคน และการบริหารตนเองไปพร้อมๆ กันได้ การจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้นก็จะมีประสิทธิภาพ ทรัพยากรจะถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมอย่างสูงสุด คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถควรมีในด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ภาวะผู้นำ (Leadership) ภาวะผู้นำ มีความสำคัญต่อหน่วยงาน ผู้บริหาร หรือ ผู้นำจะเป็นตัวกลางที่มีผลต่อความสำเร็จและประสิทธิภาพของหน่วยงาน ความร่วมมือ และศรัทธาของประชาชน ขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของผู้บริหารหน่วยงานนั้น

อำพัน ด้วงแพง (2532 : 12) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง สภาวะการณ์ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งสามารถนำกลุ่มให้ปฏิบัติตามเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นบุคคลที่มีความสำคัญของชุมชนซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชน เป็นผู้นำกลุ่มในการบริหาร จึงมีความจำเป็นต้องมีการพัฒนาตนเอง

ให้ก้าวขึ้นสู่ความเป็นผู้นำของชุมชนที่มีประสิทธิภาพ และจะเป็นข้อมูลในการนำมาพิจารณาเลือกผู้นำของชุมชนที่มีประสิทธิภาพ และจะเป็นข้อมูลในการนำมาพิจารณาเลือกผู้นำของประชาชนในองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่นด้วย

สุเมธ แสงนิมნวล (2540 : 153) ได้กล่าวถึงลักษณะผู้นำที่ดีไว้ดังนี้

1. ต้องฝึกเป็นคนที่มีความรักใคร่เอ็นดูต่อผู้น้อย เป็นมิตรกับทุกคน
2. สร้างความสามัคคี ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก
3. ให้ความช่วยเหลือ และเห็นอกเห็นใจต่อผู้ได้บังคับบัญชา
4. สร้างความสนิทสนม เยี่ยมเยียน เอาใจใส่ผู้ได้บังคับบัญชา
5. ให้การยกย่องชมเชยผู้ร่วมงาน
6. มีความเด็ดขาด กล้าตัดสินใจ ไม่ลังเล
7. มีความกระตือรือร้นในการบริหาร รู้จักการวางแผน
8. มีความจริงใจ
9. วางตนให้เหมาะสม
10. ปรับตัวเข้ากับสังคม หมู่คณะ สถานการณ์ได้ดี
11. เป็นตัวอย่างที่ดี
12. มีความซื่อสัตย์
13. มีสุขภาพแข็งแรง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2541 : 82-88) ได้กล่าวถึง ลักษณะผู้นำประเทศที่จะทำให้วิสัยทัศน์แห่งชาติสำเร็จ ต้องมีลักษณะดังนี้

1. ผู้นำต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ คือ เป็นผู้มีความคิดริเริ่มไม่มองอะไรแคบ ๆ ไม่คิดสั้น เปิดกว้างรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีเหตุมีผล ทนสมัย และมีความเป็นสากลพร้อมๆกับลักษณะของความเป็นไทย
2. ผู้นำต้องเป็นผู้ทำให้วิสัยทัศน์มีชีวิต ได้แก่การสร้างแรงบันดาลใจให้คนในประเทศเห็นว่า เราไม่สามารถมีชีวิตอยู่ไปวัน ๆ เรื่อย ๆ ตามสถานการณ์ หรือปล่อยเวลาให้หมดไปโดยเปล่าประโยชน์
3. ผู้นำต้องทำให้ประชาชนยอมรับวิสัยทัศน์ว่าเป็นทางเลือกที่ดีกว่า คือ การกำหนดทางเลือกให้ประชาชนเห็นว่า เป็นทางเลือกที่น่าพึงปรารถนา
4. ผู้นำต้องเป็นผู้ที่ประชาชนมีความศรัทธา

5. ผู้นำต้องสร้างแรงบันดาลใจให้กับประชาชน
6. ผู้นำต้องสร้างความมั่นใจให้กับประชาชน
7. ผู้นำต้องสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกัน

2.2 วิสัยทัศน์ (Vision) คือ การวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในปัจจุบัน เพื่อกำหนดความสามารถในการวางแผนงานในอนาคตที่มีผลต่อการพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น วิสัยทัศน์จะเป็นภาพชัดเจนที่มองอนาคตสะท้อนความปรารถนา ความใฝ่ฝัน และความตั้งใจที่จะให้เกิดผลสำเร็จ

2.3 ผลงาน คือ ผลที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ในความรับผิดชอบเป็นผลงานที่สร้างสรรค์เป็นประโยชน์ต่อสังคม

2.4 ความสามารถในการปฏิบัติงาน คือ การนำเอาความรู้ความสามารถที่มีอยู่พร้อมทั้งหลักการ ทักษะ และประสบการณ์ มาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาจนประสบผลสำเร็จ เป็นที่ยอมรับของประชาชน มีการพัฒนาศักยภาพของตนอยู่เสมอ ใช้ภาวะผู้นำในการบริหาร ได้แก่ การเรียนรู้รับฟังความคิดเห็น การติดต่อสื่อสาร การจูงใจ การเข้าใจผู้อื่น มีวิสัยทัศน์ การมองการณ์ไกล คิดอย่างเป็นระบบ มุ่งอนาคตมากกว่าอนุรักษ์ เปิดใจกว้างกับประสบการณ์ใหม่

2.5 ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านคือ ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานในหน้าที่นั้นๆ ด้วยความสามารถตามที่ได้รับมอบหมายของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สุเมธ แสงนิมนวล (2541: 10) กล่าวถึง คุณลักษณะผู้นำที่ประสบผลสำเร็จจะต้องมีคุณลักษณะ 6 ประการ คือ

1. มีความรับผิดชอบ
2. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
3. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
4. มีคุณธรรม
5. มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
6. มีมนุษยสัมพันธ์

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงหลักในการบริหารที่ดีในองค์การ คือ หลักติดต่อเข้าถึงกัน หลักการไม่สร้างความขัดแย้ง หลักการประนีประนอม หลักการร่วมมือและหลักการ

ประสานงาน ซึ่งทั้งหมดนี้ผู้นำหรือผู้บริหารจะต้องใช้ความรู้ความสามารถนำมาประกอบการบริหารเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร

3. ด้านคุณธรรมจริยธรรม

คุณธรรม หมายถึง ความดีความงามที่มีอยู่ในจิตใจของบุคคล ได้แก่ ความเมตตา กรุณา ความซื่อสัตย์สุจริต ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะต้องสร้างให้เกิดขึ้นกับสมาชิกสภาเทศบาลตำบลและให้คงอยู่ตลอดไป จึงจะเรียกได้ว่าเป็นผู้มีคุณธรรมประจำใจ สังคม จะเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยและสงบสุขได้ บุคคลในสังคมจะต้องมีคุณธรรมจริยธรรมเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งจิตใจให้ประพฤติในทางที่ถูกต้อง และจะเป็นสิ่งที่ทำให้คนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ศูนย์พัฒนาการศึกษาเขต 9 (2534 : 50) ได้อัญเชิญพระบรมราชาบาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน เกี่ยวกับคุณธรรมที่ทุกคนควรศึกษา 4 ประการ ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

1. การรักษาความสัจ ความจริงใจต่อตนเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

2. การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัตย์ ความดีนั้น

3. การอดทนอดกลั้น และอดออมที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัตย์สุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลประการใด

4. การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่ได้ประกาศค่านิยมพื้นฐาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของคุณธรรมที่พึงประสงค์ 5 ประการ คือ

1. การพึงตนเอง ขยันหมั่นเพียรและมีความรับผิดชอบ
2. การประหยัดและออม
3. การมีระเบียบวินัย และเคารพกฎหมาย
4. การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา
5. ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

ธีระพร นิลสาขา (2542 : 49) ได้สรุปเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ
ประธานกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาว่าด้วยควรมีคุณธรรมจริยธรรม ดังนี้คือ มีความเมตตา
กรุณา วาจาสุภาพเรียบร้อย รู้จักเสียสละ ขยัน ซื่อสัตย์ ยุติธรรม จริงจังจริงจัง ให้อภัยใช้เหตุผล
มีความสุขภาพอ่อนน้อม เป็นแบบอย่างที่ดี และมีสติอยู่เสมอ

สมชอบ นิติพจน์ (2542 : 18) คุณธรรมที่ทุกคนควรมี ดังนี้

1. ความมีสติรู้จักยับยั้งชั่งใจ รู้จักผิดชอบชั่วดี มีวินัยในตนเอง
รับผิดชอบต่อตนเองและสามารถควบคุมบังคับตัวเองได้
2. ความกล้าหาญและความเชื่อมั่นในตนเอง
3. ความ پاکเพียร อดทนและรับผิดชอบ
4. ความกตัญญูกตเวที
5. ความมีเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจและให้อภัย
6. ความเสียสละและบำเพ็ญตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
7. ความสามัคคีและให้ความร่วมมือ
8. ความมีระเบียบวินัย รับผิดชอบต่อส่วนรวม รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น
9. การมีแนวคิดกว้าง มีความพร้อมที่จะรับฟัง และยอมรับฟังความคิดเห็น
เห็นของผู้อื่น

ทັນชัย ตรังคานุกุลกิจ (2542:บทความ) ได้ยกย่องบทความของ
เสถียรพงษ์ วรรณปก ที่ได้กล่าวถึง “คุณธรรมนักการเมือง” ว่า นักการเมืองที่ดี มิได้วัดกันที่
ชาติกำเนิดหรือทรัพย์สินเงินทอง นักการเมืองที่คนไทยทั้งประเทศต้องการ จะต้องเป็นคนที่ดี มี
คุณธรรมใช้หลัก “สัปปุริสธรรม 7 ประการ” ในการบริหารประเทศ คือ

1. **รู้เหตุ (ธัมมัญญตา)** หมายถึง รู้หลักการ รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล
2. **รู้ผล (อรรถัญญตา)** หมายถึง รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการ
กระทำไปตามหลักการนั้น ๆ
3. **รู้ตน (อัตตัญญตา)** หมายถึง การรู้จักตนเอง รู้จักปรับปรุงแก้ไขให้
เหมาะสม
4. **รู้จักประมาณ (มัตตัญญตา)** หมายถึง รู้จักความพอเหมาะพอดี
5. **รู้กาล (กาลัญญตา)** หมายถึง รู้เวลา การตรงต่อเวลา
6. **รู้ชุมชน (ปริสัจญตา)** หมายถึง การปฏิบัติตนให้เข้ากับชุมชน

7. **รู้จักคน** (บุคลิกลักษณะ) หมายถึง การรู้จักเลือกคบคน รู้จักความแตกต่างระหว่างบุคคล

ถ้าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทำได้เช่นนี้ก็จะมีความมั่นใจว่า คณะกรรมการ “สัจบุรุษ” สามารถที่จะบริหารจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข โดยไม่ล้มเลิกที่ประกอบด้วย

1. ทำงานในตำแหน่งงานที่เราเป็น
2. แบ่งเวลาและใช้เวลาให้เป็น
3. มีธรรมชาติประจำใจ

ฉะนั้น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงควรยึดหลักธรรมในการบริหารจัดการศึกษาในชุมชนของตนเพื่อประโยชน์สุขของเยาวชน ประชาชนและประเทศชาติ ดังนี้

1. **หลักพรหมวิหาร 4** คือ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ มีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติ ซึ่งประกอบด้วย

1.1 **เมตตา** หมายถึง ความรักใคร่ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข มีจิตแผ่ไมตรีและเป็นประโยชน์แก่เพื่อนร่วมงาน

1.2 **กรุณา** หมายถึง ความสงสารคิดให้ผู้อื่นพ้นทุกข์

1.3 **มุทิตา** หมายถึง ความยินดีเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีความสุข มีจิตผ่องใสเบิกบาน

เสมอ

1.4 **อุเบกขา** หมายถึง ความมีใจเป็นกลางเที่ยงธรรมไม่เอนเอียงด้วยรักหรือชัง

2. **หลักอริยฐานธรรม 4** หมายถึง ธรรมอันเป็นฐานที่มั่นคงของบุคคล เพื่อให้สามารถยึดเอาผลสำเร็จสูงสุดอันเป็นที่หมายไว้ได้ โดยไม่เกิดความสำคัญผิดและไม่เกิดสิ่งที่มีหมอง ประกอบด้วย

2.1 **ปัญญาความรู้ชัด** คือ รอบรู้ในสิ่งที่ควรรู้ หยั่งรู้ในเหตุผล เข้าใจสถานะที่เป็นจริง

2.2 **สัจจะ ความจริง** คือ ความจริงใจ ดำรงมั่นในความจริง รู้ชัดด้วยปัญญา

2.3 จาคะ ความเสียสละ คือ สละสิ่งอันเคยชิน ข้อที่เคยยึดถือไว้และ
สิ่งทั้งหลายอันผิดพลาดจากความจริงเสียได้เริ่มจากสละอามิสจนถึงสละกิเลส

2.4 อุปสมะ ความสงบ คือ ระงับโทษข้อขัดข้องมัวหมองวุ่นวาย
อันเกิดจากกิเลสทั้งหลาย ทำให้จิตใจสงบได้

3. ธรรมอุปการะมาก 2 อย่าง คือ สติ ความระลึกได้ และสัมปชัญญะ
ความรู้ตัว

4. ธรรมคุ้มครองโลก 2 อย่าง คือ หิริ ความละอายต่อบาป โอตตัปปะ
ความเกรงกลัวต่อบาป

5. ทศพิธราชธรรม ประกอบด้วย

5.1 ทาน คือ การให้ทานช่วยเหลือประชาชน

5.2 ศีล คือ การรักษาสัจจรีต

5.3 ปริจจาคะ คือ บำเพ็ญกิจด้วยความเสียสละ

5.4 อาชชวะ คือ ปฏิบัติการด้วยความซื่อตรง

5.5 มัททวะ คือ ความอ่อนโยนเข้าถึงคน

5.6 ตปะ คือ พ้นมัวเมาด้วยเผากิเลส

5.7 อักโกธะ คือ ถือเหตุผลไมโกรธา

5.8 อวิหิงสา คือ มีอวิหิงสานำร่วมเย็น

5.9 ชันติ คือ ชำระเจ็ญด้วยขันติ

5.10 อวิโรธนะ คือ มีปฏิบัติคลาดจากกรรม

6. เวสาร์ชกรณธรรม 5 หมายถึง ธรรมทำความกล้าหาญ ได้แก่

6.1 ศรัทธา คือ ความเชื่อที่มีเหตุผล

6.2 ศีล คือ ความประพฤติถูกต้องดีงาม

6.3 พหุสัจจะ คือ เป็นผู้ได้ศึกษาเล่าเรียนมาก ความเป็นผู้ศึกษามาก

6.4 วิริยรัมมะ คือ ปรารถนาความเพียร การที่ได้เริ่มลงมือทำความเพียร
พยายามในกิจการนั้น ๆ อยู่แล้วอย่างมั่นคงจริงจัง

6.5 ปัญญา คือ ความรอบรู้ เข้าใจในเหตุผล รู้คิด รู้วินิจฉัยที่จะจัดการ
รู้ในสิ่งที่ควรรู้

7. อิทธิบาท 4 ได้แก่

- 7.1 ฉันทะ คือ การให้
- 7.2 วิริยะ คือ พากเพียรทำ
- 7.3 จิตตะ คือ เอาจิตใจฝักใฝ่
- 7.4 วิมังสา ใช้ปัญญาสอบสวน

8. สังคหวัตถุ 4 ได้แก่

- 8.1 ทาน คือการให้
- 8.2 ปิยวาจา คือ วาจาอันเป็นที่รัก
- 8.3 อุตถจริยา คือ การประพฤติประโยชน์
- 8.4 สมานัตตตา คือ ความเป็นตนเสมอ

9. กัลยาณมิตรธรรม เป็นคุณสมบัติของเพื่อนที่ดี 7 ประการ คือ

- 9.1 ปิโย คือ ความน่ารัก มีเมตตาธรรม ทำให้อยากเข้าไปหา
- 9.2 ครุ คือ นำเคารพ ด้วยความประพฤตินักแน่น เป็นที่พึ่งพาอาศัยได้
- 9.3 ภาวนีโย คือ นำเจริญใจด้วยความเป็นผู้ที่ฝึกฝนปรับปรุงตน ควรเอาอย่างให้ระลึกและเอ่ยถึงด้วยความซาบซึ้งภูมิใจ
- 9.4 จิตตา คือ รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงแนะนำเป็นที่ปรึกษาที่ดี
- 9.5 วรณกขโม คือ อดทนต่อถ้อยคำ พร้อมทั้งจะรับฟังปรึกษา ชักถามตลอดจนคำแนะนำวิพากษ์วิจารณ์
- 9.6 คัมภีรญจะ กลังกัตตา คือ แดงเรื่องกล้าศึกได้ อธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจได้ และสอนให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป
- 9.7 โนจัญฐานนโยชเย คือ ไม่ชักจูงในทางเสื่อมเสีย หรือเหลวไหล หรือแนวทางที่ไม่สมควรกระทำ

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามทัศนะของบุคคลต่าง ๆ ที่กล่าวมาทั้งหมด สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ด้านส่วนตัวและภูมิหลัง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรจะมีอายุที่เหมาะสมคือ ประมาณ 25 ปีขึ้นไป มีการศึกษาดี จดลรอบรู้ ประกอบอาชีพที่สุจริต พุดจน่าเชื่อถือ มีสัจจะและมีเหตุผล เคารพระเบียบวินัย อ่อนน้อมถ่อมตน กล้าหาญเด็ดเดี่ยว

พูดจริงทำจริง มีอุดมการณ์ในการทำงาน ตรงต่อเวลา มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อประชาชน
ปรับตัวเก่ง มีประสบการณ์ทางการเมือง สามารถถ่ายทอดความรู้และเป็นที่พึ่งของประชาชน
ในชุมชนได้

2. ด้านความรู้ความสามารถ คณะกรรมการสถานศึกษาของประชาชนใน
ชุมชนได้ผู้ที่มีความกล้าในการตัดสินใจ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความคิดในเชิงรุก
เฉลียวฉลาดทันเหตุการณ์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถในการปฏิบัติงานได้ผล
สำเร็จตามเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความเป็นผู้นำและมีทักษะใน
การบริหารงานที่รับผิดชอบ

3. ด้านคุณธรรมจริยธรรม จะต้องเป็นผู้ที่ซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ จริงใจ
ยุติธรรมเชื่อมั่นในตนเอง อดทน รับผิดชอบ บริหารงานด้วยความมีสติ และอยู่บนพื้นฐาน
ของศีลธรรมไม่เอาเปรียบผู้อื่น รักษาสิ่งที่ให้ไว้กับประชาชน รักษาผลประโยชน์ส่วนรวม
มีธรรมะประจําใจ ปกครองคนโดยใช้หลักธรรมเป็นเครื่องนำทางและอยู่บนพื้นฐานของความ
เป็นประชาธิปไตย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Mahasarakham University

1.4. การบริหารงานโดยคณะกรรมการหรือองค์คณะบุคคล

การบริหารงานโดยคณะกรรมการหรือองค์คณะบุคคล เป็นรูปแบบการบริหาร
ที่ให้บุคคลหลายฝ่ายมีส่วนร่วมพิจารณาตัดสินใจ วางแนวทางในการบริหาร การที่บุคคลหลาย
ฝ่ายในหน่วยงานได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจในทางบริหาร ซึ่งเป็นไปตาม
ความต้องการพื้นฐาน ของมนุษย์ที่ต้องการมีส่วนร่วมในสังคมหรือองค์การ เช่น การกำหนด
นโยบาย การวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นแนวทางการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดผลดีต่อ
หน่วยงานหรือองค์การ

1. ความหมายของการบริหารโดยคณะกรรมการ

การบริหารงานโดยคณะกรรมการหรือองค์คณะบุคคล ได้มีผู้รู้และนักการ
ศึกษาหลายท่านให้ความหมายไว้แตกต่างกัน ดังนี้

สายหยุด จำปาทอง (2526 : 27) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การปฏิบัติงาน
ของคณะกรรมการเป็นการประสานงานของบุคคลหลายฝ่าย โดยมีเป้าหมายที่จะให้บุคคลเหล่านั้น
นั้นได้มีบทบาทเรื่องนโยบาย การวางแผนการปฏิบัติงานร่วมกัน การสั่งการต่าง ๆ จะเกิดขึ้น
ภายหลังจากคณะกรรมการเห็นชอบแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับ ชีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์ (2526 :

3) ที่กล่าวว่า การตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ ถ้าผู้เกี่ยวข้องได้ร่วมกันตัดสินใจหลาย ๆ คน หรือเป็นทีมย่อมดีกว่า การให้หัวหน้าองค์การตัดสินใจเพียงลำพังคนเดียว ทั้งนี้ การเปิดโอกาสให้คนหลายคนมีส่วนร่วมให้ข้อเท็จจริง จะทำให้ได้ข้อมูลมากขึ้น ช่วยให้การตัดสินใจดีขึ้น และยังป้องกันการเข้าใจผิดกันและกันด้วย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 : 54) ให้
 ความหมายว่า การบริหารโดยคณะกรรมการ เป็นรูปแบบการบริหารที่เปิดโอกาสให้บุคคลหลายฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การวินิจฉัย การตัดสินใจ การวางแผนและแนวทางที่สำคัญให้ฝ่ายปฏิบัตินำไปดำเนินการ การดำเนินการเช่นนี้ จะก่อให้เกิดผลดีต่อการมีโอกาสร่วมพิจารณาและผู้ร่วมงานเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีความผูกพันกับหน่วยงานที่ตนสังกัด การเปิดโอกาสให้บุคคลหลายฝ่ายร่วมเป็นคณะกรรมการหรือองค์คณะบุคคลให้ร่วมมือกันในการบริหารงาน วินิจฉัยปัญหา กำหนดนโยบายและแนวทางการปฏิบัติงาน จะทำให้เกิดการบริหารงาน การพิจารณา การวินิจฉัยมีความรอบคอบ เอื้อประโยชน์แก่ทุกฝ่ายและจะเกิดผลดีต่อส่วนรวม **มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม**

Rajabhat Mahasarakham University
สวัสดิ์ วงศ์จินสุทร (2541 : 10) กล่าวว่า การบริหารงานโดย

คณะกรรมการเป็นการบริหารงานโดยคณะบุคคลมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ร่วมวางแผน การวินิจฉัย การอภิปรายแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน จะทำให้งานประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยใช้เหตุผล 3 ประการ คือ

ประการที่หนึ่ง การศึกษาเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมรับผิดชอบทั้งปัจจุบันและอนาคต ประชาชนต้องรับรู้และร่วมรับภาระ

ประการที่สอง การศึกษาเป็นการลงทุนอย่างมหาศาล ควรจัดอย่างมีประสิทธิภาพ คู่คุณค่า ในการควบคุมคุณภาพต้องอาศัยส่วนรวมเข้ามารับผิดชอบ

ประการที่สาม การมีส่วนร่วมการบริหารในรูปคณะกรรมการ ทำให้เกิดความรู้สึกที่เกี่ยวกับบทบาทที่รับผิดชอบร่วมกัน

สรุปได้ว่า การบริหารโดยคณะกรรมการ หมายถึง การบริหารที่บุคคลในชุมชนและสมาชิกองค์การมีส่วนร่วมในการบริหาร โดยร่วมกันพิจารณากำหนดนโยบายวางแผน กำหนดแนวทางการปฏิบัติงานและดำเนินการอย่างรอบคอบ ทุกคนมีความรู้สึกว่าคุณเองมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2. หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานโดยคณะกรรมการ

การบริหารงาน โดยคณะกรรมการ บุคคลที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่เป็นอย่างดี เพราะถ้าหากมีความเข้าใจไม่ชัดเจนจะก่อให้เกิดความสับสนหรือเกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้นได้ คณะกรรมการที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการบริหารดังกล่าว จึงควรศึกษาทำความเข้าใจหลักการหรือแนวทางดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2532 : 54)

2.1การบริหารงานโดยคณะกรรมการ จะประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

2.1.1 สำนักงานหรือสถานศึกษา จะทำหน้าที่ปฏิบัติงานประจำและบริหารงานโดยตรง

2.1.2 คณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วยผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้แทนฝ่ายปฏิบัติ ทำหน้าที่บริหารทางอ้อม โดยใช้การประชุมวางแผนทางการบริหารวินิจฉัย ตัดสินใจ เพื่อให้สำนักงาน นำไปดำเนินการ

2.2 การดำเนินงานจะเกิดผลดีมีปัญหาน้อย จำเป็นต้องกำหนดบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติของสำนักงานและคณะกรรมการให้ชัดเจน

2.3 สำนักงานและคณะกรรมการต้องดำเนินการตามบทบาท อำนาจหน้าที่ให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับองค์กรเป็นสำคัญ

2.4 การเสนอเรื่องต่าง ๆ ให้กรรมการพิจารณา เป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่จะต้องเสนอข้อมูลและพร้อมที่จะชี้แจงเหตุผลให้ชัดเจน

2.5 การพิจารณา วินิจฉัย ตัดสินใจ หรือกำหนดนโยบายและแนวทางการปฏิบัติงานของคณะกรรมการนั้น จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลและระเบียบข้อบังคับหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และมติในที่ประชุมควรมาจากการยอมรับด้วยเหตุผลมากกว่ามติที่มาจากการลงคะแนน

2.6 การดำเนินงานของสำนักงานและคณะกรรมการ จะต้องมีการตกลงร่วมกัน และปฏิบัติตามข้อตกลงนั้นด้วยความจริงใจ ซื่อสัตย์และยุติธรรม โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

กิติมา ปรีดีดิถ (2532 : 43) ได้กล่าวถึงข้อดีและข้อเสีย ขององค์การแบบคณะกรรมการ ว่า

ข้อดี ขององค์การแบบคณะกรรมการ

1. ก่อให้เกิดความร่วมมือกันปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย
2. ช่วยส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจ ซึ่งกันและกันทำให้งานคล่องไปด้วยดี
3. เป็นแหล่งให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ดี
4. ช่วยส่งเสริมให้บุคคลที่เป็นคณะกรรมการมีความภาคภูมิใจและทำงานในหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ

ข้อเสียขององค์การแบบคณะกรรมการ

1. สิ้นเปลืองเวลาและค่าใช้จ่าย
 2. อาจเกิดการตัดสินใจ เนื่องจากต้องประนีประนอมทำให้ไม่ได้การตัดสินใจที่ดี
 3. ไม่สามารถหาข้อยุติได้
 4. มีแนวโน้มจะทำลายตัวเอง
 5. เป็นการกระจายความรับผิดชอบ ขาดผู้รับผิดชอบโดยตรง
- ข้อเสนอแนะดังกล่าวจะสอดคล้องกับ พรณีย์ ประเสริฐวงศ์ (2523 : 149) ได้ชี้ให้เห็นผลดีและผลเสียของการบริหารงานโดยคณะกรรมการ คือ

ผลดีของการบริหารงานโดยคณะกรรมการ

1. ก่อให้เกิดความร่วมมือกัน ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย
2. เป็นที่ทราบเรื่องราวต่าง ๆ ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ดี
3. เป็นวิธีการที่ดีสำหรับการศึกษาและอบรม
4. เป็นการบริหารแบบประชาธิปไตย
5. กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วม

ผลเสียของการบริหารงานโดยคณะกรรมการ

1. เป็นการสิ้นเปลืองเวลาและค่าใช้จ่าย
2. อาจทำให้เกิดการตัดสินใจปัญหาด้วยความประนีประนอม
3. ไม่สามารถหาข้อยุติได้
4. มีแนวโน้มจะทำลายตัวเอง
5. เป็นการกระจายความรับผิดชอบ
6. อาจถูกกลุ่มคนทำลาย

ประทาน คงฤทธิศึกษากร (2529 : 177 - 178) การแต่งตั้งคณะกรรมการ
 ย่อมก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสีย ในการบริหารหรือการทำงานได้ ซึ่งได้ตั้งข้อสังเกตไว้ดังนี้

ผลดีของคณะกรรมการ

1. เป็นการทำงานที่อาศัย พลังความคิด สติปัญญาของบุคคลต่าง ๆ ที่มี
 ความรู้ประสบการณ์มาช่วยกันคิดหรือทำงานร่วมกัน จะทำให้งานหรือผลที่ได้ เป็นงานที่มี
 คุณภาพและมีค่ามากที่สุด
2. เป็นการหลีกเลี่ยงความคิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นในทำนองหลายความคิด
 หรือหลายหัวข้อดีกว่าหัวข้อเดียว เป็นการทำงานที่รอบคอบ กลั่นกรอง วิพากษ์วิจารณ์โดยละเอียด
3. เป็นการทำงานที่มีส่วนเสริมสร้างการประสานงานในการทำงาน หรือ
 การบริหารระบบคณะกรรมการมีส่วนช่วยให้การบริหารงานหรือการทำงานมีการประสานงาน
 ได้ดีที่สุดในที่สุด
4. เป็นหนทางที่ก่อให้เกิดความสามัคคี การเสริมสร้างความเข้าใจอันดี
 ในการทำงานเพราะทุกคนที่มาร่วมงานก็คงคุ้นเคย เป็นกันเองได้
5. เป็นหลักประกันถึงความบริสุทธิ์ยุติธรรม การทำงานอาจมีข้อครหา
 ว่าตัดสินใจฉ้อฉลอะไร ทำไปโดยคนเดียว อาจมีกรณีเล่นพรรคเล่นพวก หรือกระทำทุจริตต่าง ๆ
 การทำงาน โดยคณะกรรมการ อาจเป็นเครื่องประกันในเรื่องดังกล่าวได้
6. ระบบคณะกรรมการ เป็นวิธีการทำงานที่ดี ตามหลักการบริหารแบบ
 ประชาธิปไตย เพราะทำให้คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการทำงาน การกำหนดนโยบายหรือ
 การตัดสินใจ เป็นประโยชน์ในลักษณะของการบริหารแบบมีส่วนร่วม
7. ระบบคณะกรรมการเป็นหนทางหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงบรรยากาศ
 การทำงานทำให้บุคคลในองค์การมีฐานะหรือบทบาท ความรับผิดชอบมากขึ้น และเป็นหนทาง
 ซึ่งนำมา ของการแสดงความสามารถในการทำงาน ตลอดจนเป็นการเพิ่มพูนความรู้ในการ
 ทำงานได้

ผลเสียของคณะกรรมการ

1. ในกรณีแต่งตั้งบุคคลคนเดียวเป็นกรรมการหลายคณะ อาจมีผลกระทบต่อ
 ตำแหน่งหน้าที่ของบุคคลนั้นได้ ซึ่งต้องทำให้ผู้ทิศตน ให้กับการเป็นกรรมการในตำแหน่ง
 ต่าง ๆ ที่ได้รับ จนไม่มีเวลาปฏิบัติหน้าที่ประจำ

2. การทำงานของคณะกรรมการ มีการอภิปรายมาก หาข้อยุติได้ยาก อาจใช้เวลา ประชุมนาน จะมีผลเสียในลักษณะล่าช้า ซึ่งการบริหารจะหลีกเลี่ยงความล่าช้า แต่การทำงานของคณะกรรมการบางชุด บางคณะ กลับสร้างควมล่าช้าขึ้นได้

3. การทำงานของคณะกรรมการ อาจเป็นปัญหาเกี่ยวกับการขาดความ รับผิดชอบของบุคคลที่พึงมีหน้าที่ความรับผิดชอบ และโดยปกติบุคคลที่ต้องการตัดสินใจ ทำให้การทำงานเกิดความรวดเร็ว หรือเป็นวิสัยของการทำงานที่มีความรับผิดชอบนั้นเป็น ความต้องการของ การบริหารงาน แต่ระบบของคณะกรรมการก็ดูเหมือนเป็นเครื่องมือที่ขัดขวาง รับผิดชอบได้

4. การแต่งตั้งคณะกรรมการจะต้องระมัดระวังอาจจะมีการทำงานของ คณะกรรมการที่ซับซ้อนและซ้ำกันกับคณะกรรมการต่าง ๆ ที่ตั้งขึ้น หรืออีกอย่างหนึ่งอาจเป็น หน้าที่ของกระทรวง ทบวง กรม หรือองค์กรหนึ่งองค์กรใดทำอยู่แล้ว ในเรื่องนี้จะเกิดปัญหา การทำงานซ้ำซ้อนกัน การทำงานที่สับสน หาข้อยุติได้ยาก เป็นการทำงานที่สิ้นเปลืองทั้งคน เงินและเวลา โดยไม่จำเป็น

5. ในบางครั้งการที่บุคคลได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการ ก็มีความ กระจือหรือรู้ รู้สึกเป็นเกียรติ เป็นความดี ความชอบ แต่บุคคลที่ไม่ได้รับการแต่งตั้ง อาจมีความ อิจฉาริษยากันขึ้นได้ในเรื่องของผลประโยชน์ ทำให้เกิดการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นเป็นผลกระทบ ต่อความสามัคคีได้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 : 59) รายงานว่า ข้อ เสียของการตัดสินใจโดยคณะกรรมการ พอสรุปได้ดังนี้

1. เสียเวลาและค่าใช้จ่ายมาก เช่น การเดินทาง เวลาในการประชุมเป็นต้น
2. ผู้ร่วมตัดสินใจ อาจใช้ความประนีประนอมแทนการใช้เหตุผล เนื่องจาก เกรงใจ หรือไม่อยากเสียเวลา
3. ยากที่จะกำหนดความรับผิดชอบได้
4. ทำให้เกิดการล่าช้า ยืดเยื้อ ในกรณีไม่สามารถหาข้อยุติได้
5. อาจถูกอิทธิพลของบุคคล หรือกลุ่มผลประโยชน์ครอบงำ
6. การควบคุมโดยประธาน ทำได้ยากในการตัดสินใจบางเรื่อง
7. มักไม่มีการติดตามผล ให้มีการนำมติที่ประชุมไปปฏิบัติ
8. ถ้าแบ่งงาน ไม่ชัดเจน และเข้าใจ ไม่ตรงกัน การปฏิบัติงานอาจมีลักษณะ ซ้ำซ้อนกับหน้าที่ของผู้บริหาร หรือหน้าที่ขององค์กร ที่รับผิดชอบโดยตรงอยู่แล้ว

ทั้งผลดีและผลเสียของการบริหารงาน โดยคณะกรรมการหรือองค์คณะบุคคลที่กล่าวมาแล้ว เช่น เรื่องการตัดสินใจ การร่วมมือร่วมใจการทำงาน การรวมเอาบุคคลจากหลายฝ่าย หลายสาขาอาชีพ หรือผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ มาร่วมกันแก้ปัญหาให้มีประสิทธิภาพเป็นการกระจายอำนาจให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการทำงาน เป็นการรวมพลังในการทำงานระดมความคิด การสร้างความสามัคคี ตามแนวทางประชาธิปไตย ทุกอย่างถ้ามีข้อดีก็ย่อมต้องมีข้อเสีย ฉะนั้น ถ้ามีการกำหนดกลไกและวิธีการให้รอบคอบรัดกุม การกำหนดบทบาทหน้าที่และทุกคนตั้งใจทำงานเพื่อส่วนรวม ข้อบกพร่องหรือปัญหาต่าง ๆ ก็จะลดน้อยลง หรือหมดไปในที่สุด

1.5. ทฤษฎีการมีส่วนร่วม และทฤษฎี AIC

การมีส่วนร่วมของประชาชน อภิชาติ พันธะเสน (2539 : 163) กล่าวว่า ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน (Popular Participation) อาจจะไม่เป็นที่เข้าใจแพร่หลายของหมู่คนชนบทเหมือนกับที่นักพัฒนาบางคนแสดงความคิดเห็น แต่ชาวบ้านเองเป็นคนที่เข้าใจในนามธรรมและรูปธรรม ของการร่วมมือกันและแบ่งปันกัน การมีส่วนร่วมกันในกิจกรรมของชุมชน ชาวบ้านมีประสบการณ์และความสามารถจะควบคุมตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งสถาบันอื่นจากภายนอกเข้ามาควบคุม การนำภาษาที่เข้าใจยากมาใช้เป็นอุปสรรค ต่อการพัฒนา เช่น ภาษาที่ใช้ระเบียบกฎหมายต่างๆ จึงน่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการพัฒนา

ประเวศ วะสี (2539 : 19) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า ทุกคนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจนทำให้การศึกษาเป็นประเด็นทางการเมือง สังคมทั้งหมดต้องเข้าใจว่าเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ชุมชนต้องเสนอแนะ มีส่วนร่วมผลักดันนโยบายทางการศึกษา ติดตาม กำกับและตรวจสอบ ตลอดจนส่งเสริมบทบาทของชุมชน ประชาคมและสร้างประชาสังคม (Civil Society) ซึ่งทั้งหมดเป็นหัวใจทำให้เกิดความเข้มแข็งของสังคม

เจื้อจัน จงสถิตอยู่ (2539 : 124) ได้กล่าวว่า การปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดทำแผนการศึกษาต้องให้ประชาชนและชุมชนทุกกลุ่มอาชีพมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น สังคมทุกส่วนต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อเครือข่ายและกลไกการกระจายอำนาจ สร้างระบบประกันการศึกษาที่ตรวจสอบได้ โดยไม่หวังภาพพจน์การปกป้ององค์กรของตนเองให้อยู่รอดซึ่งสอดคล้องกับ สิปปนนท์ เกตุทัต (2541 : 17) กล่าวว่า ชุมชนและประชาชนตื่นตัวเคลื่อนไหวเรียกร้อง ผลักดันการศึกษาในชุมชนเอง เป็นกลไกที่สำคัญที่สุดที่เฝ้ารอมาنانใน

การยกระดับการศึกษาของประเทศนั้น หมายถึง รัฐเกื้อหนุน ชุมชนมีพลัง การปฏิรูปการศึกษาจึงจะประสบผลสำเร็จ

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชน ต้องเริ่มตั้งแต่การวางแผนร่วมกัน การปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ และการช่วยกันติดตามประเมินผลการศึกษาร่วมกัน ที่กล่าวมาจะกระทำได้โดยวิธีใดก็ตาม หากเป็นการจัดการศึกษา โดยความต้องการของชุมชนในท้องถิ่นและแก้ปัญหาของท้องถิ่นได้ นับว่าเป็นการจัดการศึกษา ที่น่าจะดีที่สุด โดยเฉพาะ โรงเรียนประถมศึกษาต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยผ่านทางคณะกรรมการของสถานศึกษาเกือบทั้งหมด ในกระบวนการของการมีส่วนร่วมนั้นวิธีการสร้างพลัง สร้างสรรค์ ให้เข้าถึงประชาชน เพื่อจะได้ข้อมูลและวิธีการพิจารณานั้น ทฤษฎีและวิธีการบริหารที่ดีที่สุดอีกวิธีหนึ่ง คือ ทฤษฎี AIC ซึ่งประเวศ วะสี (2539 : 41) ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า ทฤษฎี AIC เป็นทฤษฎีและการบริหารที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ โดย บิลล์ สมิท ชาวอังกฤษ และทูริค ชาโด ชาวนอร์เวย์ เป็นทฤษฎีที่ใช้กับการพัฒนาที่ยั่งยืน และสลับซับซ้อน เช่น งานพัฒนาชนบทซึ่งเป็นงานที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ เช่น การพัฒนาคนและองค์กรชุมชน องค์กรเอกชน งานทางการเกษตร งานการปกครอง งานกระทรวงศึกษาธิการ และงานนโยบายของรัฐบาล เป็นต้น

การพัฒนาที่ยั่งยืนที่สมดุล ชัดแจ้ง ไม่มีพลังสร้างสรรค์ที่เพียงพอและยากต่อการจัดการ ทฤษฎี AIC จะสร้างวิธีการและระบบให้มาเรียนรู้ด้วยกัน โดยคำนึงถึงมิติทางสังคม จิตใจ วิทยาศาสตร์และการบริหารจัดการ วิธีการนี้ มีการนำไปใช้ในหลาย ๆ ประเทศทั่วโลก และกระบวนการ AIC มาจากคำต่อไปนี้

A = Appreciation คือ ช่วงทราบซึ่งในคุณค่า ทุกคนพูดถึงระบบและความคิดในจินตนาการ เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น ย่อมเกิดอิสรภาพและพลังสร้างสรรค์

I = Influence คือ ช่วงปฏิสัมพันธ์ หรืออิทธิพลระหว่างกัน ทุกคนแสดงจินตนาการอย่างเต็มที่ แต่ความจริงนั้นมีจำกัด ช่วยกันคิดว่าทำอะไร จะนำไปสู่ความคิดนั้น กลายเป็นพันธะทางสังคมที่ต้องนำไปปฏิบัติเป็นแผนกลวิธี

C = Control คือ การเปลี่ยนแผนกลวิธีสู่แผนการปฏิบัติมีการปรับปรุงแก้ไขและประสานสัมพันธ์

เหตุผลที่ทฤษฎี AIC ใช้ได้ผลดี เพราะว่า ได้เรียนรู้จากการทำงานร่วมกัน โดยจะมีการร่วมอุดมการณ์ หรือให้คุณค่าแก่กัน เรียนรู้จากกัน ค้นพบปัจจัยร่วมมาจากการใช้ชีวิต และทำงานร่วมกัน ค้นพบว่าแต่ละคนมีทักษะและการเจรจาต่อรอง เพื่อใช้ทรัพยากรร่วมกัน

เพื่อบรรลุความต้องการร่วมกัน เป็นการให้สัญญาต่อสาธารณะ ถึงพันธะสัญญาที่ลงมือกระทำในสิ่งที่เข้าใจและเห็นคุณค่าร่วมกัน จึงเป็นวิธีการที่เป็นองค์รวม (Holistic Method)

ดังนั้น ทฤษฎีการมีส่วนร่วม จึงจำเป็นต้องนำวิธีการของทฤษฎี AIC เข้าไปดำเนินการด้วย เพื่อผลของการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะกระบวนการใช้พลังสร้างสรรค์ของคณะกรรมการสถานศึกษา วิธีการปฏิบัติงานเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้คณะกรรมการสถานศึกษาปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 งานวิจัยภายในประเทศ

พิทักษ์ จอมเมือง (2541 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยพบว่าผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ โรงเรียนประถมศึกษาที่มีสถานภาพต่างกัน โดยส่วนรวมและรายด้านแตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

เพศของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นปัจจัยที่น่าจะมีการศึกษา เพราะในปัจจุบันเป็นที่กังวลกันว่าเพศหญิงจะสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของโรงเรียนได้หรือไม่ หรือบางส่วนก็กังวลว่าเพศหญิงจะได้รับความไว้วางใจในการคัดเลือกเข้ามาเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานหรือไม่ ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการศึกษาการปฏิบัติงานระหว่างเพศชายกับเพศหญิง

สมหวัง มหาวัง (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่อง ความคิดเห็นต่อแนวปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาหนองคาย เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อแนวปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาใน 12 ด้าน จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 870 คน ประกอบด้วยคณะกรรมการที่เป็นข้าราชการ คือ ผู้บริหารโรงเรียนและผู้แทนครู และคณะกรรมการที่ไม่เป็นข้าราชการ คือ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการสุ่มแบบหลายชั้นตอน (Multi – State Sampling) และเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและจำแนกตามสถานภาพของคณะกรรมการมีความคิดเห็นต่อแนวปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น

พื้นฐานโดยรวมและรายด้านทั้ง 12 ด้าน อยู่ในระดับเห็นด้วย โดยเรียงจากลำดับสูงไปหาต่ำ 3 ด้านแรกดังนี้ ด้านส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพและได้มาตรฐาน ด้านการส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพและด้านส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้านรวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นและของชาติ

2. คณะกรรมการสถานศึกษาที่เป็นข้าราชการ มีความคิดเห็นต่อแนวปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและรายด้าน 8 ด้าน มากกว่าคณะกรรมการที่ไม่เป็นข้าราชการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่มีความคิดเห็นอีก 4 ด้านไม่แตกต่างกัน คือ ด้านให้ความเห็นชอบในการจัดทำสารหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ด้านการกำกับติดตามและดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา ด้านเสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคลและการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา และด้านให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา ก่อนเสนอสาธารณชน

สวัสดิ์ แก้วชนะ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ บทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่นเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 352 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ผลการวิจัยพบว่า

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมบริหารวิชาการอยู่ในระดับ “ปานกลาง” 3 อันดับแรก คือ ส่งเสริมการสอน งานห้องสมุด วัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน

2. ปัญหาการมีส่วนร่วมวิชาการอยู่ในระดับ “ปานกลาง” คือ ด้านปัญหาส่วนตัวและด้านปัญหาเกี่ยวกับโรงเรียน ยกเว้นด้านปัญหาเกี่ยวกับผู้บริหารและครูอยู่ในระดับ “น้อย”

3. ความต้องการในการมีส่วนร่วมบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการศึกษา
ขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับ “มาก” เรียงตามลำดับคือ ความต้องการระดับปฏิบัติการ ความต้องการ
พัฒนาตนเอง และความต้องการด้านระดับนโยบาย

สมจิต ขันขวา (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการ
บริหารจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมในการ
บริหารด้านการจัดการศึกษา ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของ
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างคือ คณะกรรมการสถาน
ศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 651 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็น
แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ผลการวิจัยพบว่า

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา มีส่วนร่วมใน
การบริหารจัดการศึกษาอยู่ในระดับ “ปานกลาง” เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้าน
งบประมาณ ด้านวิชาการ และด้านการบริหารบุคคล ยกเว้นด้านการบริหารทั่วไปมีส่วนร่วม
อยู่ในระดับ “มาก”

2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวม
มีความเห็นว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาอยู่ในระดับ “มาก”
อันดับแรกคือ ด้านผู้บริหารและครู รองลงมาคือ ด้านคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
และด้านโรงเรียน

3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวม
มีความเห็นว่า ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาอยู่ในระดับ
“น้อย” ได้แก่ ด้านโรงเรียน ด้านผู้บริหารและครู ยกเว้น ด้านคณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ “ปานกลาง”

วรวรรณ เดือนนาดี (2544 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเกี่ยวกับ การศึกษาสภาพการ
ดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในสังกัดกรม
สามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานและเปรียบเทียบความคิดเห็น
เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและ
ผู้บริหารโรงเรียน จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 392 คน ประกอบด้วย คณะกรรมการสถาน

ศึกษาชั้นพื้นฐาน จำนวน 306 คน และผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 86 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าและเลือกตอบ ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดกรมสามัญ จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับ ปานกลาง ทั้ง 4 ด้าน คือด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคลและด้านการบริหารทั่วไป ส่วนความต้องการในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับ มาก ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

2. เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้บริหาร โรงเรียนพบว่า

2.1 สภาพปัจจุบันด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 สภาพปัญหาด้านงบประมาณ และด้านการบริหารทั่วไป แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านวิชาการ และด้านการบริหารงานบุคคลมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีความนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ความต้องการด้านวิชาการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สำราญ หาญประเสริฐ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 290 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบสัมภาษณ์กลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมจัดการศึกษา อยู่ในระดับ ปานกลางเกือบทุกด้าน ด้านที่มีส่วนร่วมมากคือ การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และด้านที่มีส่วนร่วมน้อยคือ การให้ความเห็นชอบการจัดทำสาระของหลักสูตรท้องถิ่น กรรมการสถานศึกษา ตัวแทนจากชุมชน มีส่วนร่วมน้อยทุกด้าน กรรมการตัวแทนครูและผู้บริหาร โรงเรียนมีส่วนร่วมมากทุกด้าน

2. ปัญหาการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษา

ขั้นพื้นฐาน เป็นปัญหาระดับปานกลางทุกด้าน ปัญหาสำคัญเกิดจากกรรมการสถานศึกษายังไม่
รู้หน้าที่ที่คาดหวังความรู้และประสบการณ์ในการจัดการศึกษา รองลงมาคือผู้บริหารโรงเรียน
ไม่ให้ความสำคัญกับกรรมการสถานศึกษา และการคัดเลือกคนเป็นกรรมการสถานศึกษายัง
ไม่ได้คนที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการศึกษา มีการประชุมกรรมการเพื่อปฏิบัติงานใน
หน้าที่น้อยครั้งมาก

3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความต้องการมีส่วนร่วมจัดการ
ศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเฉพาะความต้องการให้เด็กได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วถึง
ทุกคนและมีคุณภาพได้มาตรฐาน กรรมการจากชุมชน จากครูและผู้บริหารโรงเรียนมีความ
ต้องการมากเช่นเดียวกัน

สถานภาพและเพศของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีลักษณะที่คล้ายคลึง
กับคณะกรรมการโรงเรียน เพราะบทบาทและหน้าที่ในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ
ทั้งสองกลุ่มเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภายในโรงเรียน ซึ่งสามารถกล่าวได้เป็น 2 ประเด็น
ดังต่อไปนี้

1. สถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้กำหนดไว้ 7
ประเภท คือ ได้แก่ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนครู ผู้แทน
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากสถานภาพของ
แต่ละบุคคลมีที่มาแตกต่างกัน เช่น ผู้แทนผู้ปกครอง กับ ผู้ทรงคุณวุฒิ ย่อมมีความรู้และ
ประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งกระทบกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาถึงบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนให้มี
ความชัดเจน เพื่อให้ทราบว่า ความแตกต่างและความหลากหลายของคณะกรรมการสถาน
ศึกษาขั้นพื้นฐานนี้ ทำให้การบริหารจัดการโรงเรียนมีความเที่ยงธรรมหรือไม่ โดยเฉพาะ
ผู้แทนครู ผู้ทรงคุณวุฒิ และ ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีความรู้ประสบการณ์ และ
อิทธิพลสูงกว่าผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน และผู้แทนศิษย์เก่า มีการครอบงำทาง
ความคิดระหว่างกลุ่มผู้แทนที่มาจากสภาพต่างกันหรือไม่ หรือมีความขัดแย้งระหว่างกลุ่มที่มี
สถานภาพต่างกันหรือไม่ เป็นต้น

ทรงศิลป์ ศิริบุญญา (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่
พึงประสงค์ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและ
ประชาชน อำเภอเสกกา จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรในส่วนรวม และจำแนก
ตามสถานภาพและเพศ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคณะกรรมการ

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ข้าราชการครูมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน มากกว่าประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่บุคลากรที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นลักษณะดังกล่าวโดยภาพรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกันและบุคลากรที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ทั้งโดยภาพรวมและเป็นรายด้าน

สุเมศวร์ พรหมมินทร์ (2544 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน และด้านเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานกับองค์กรภาครัฐและเอกชนเพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และท้องถิ่นปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก

2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีเพศต่างกัน ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา มีระดับการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเพศชายจะปฏิบัติงานมากกว่าเพศหญิง

3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีตำแหน่งต่างกัน ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการทดสอบความแตกต่างรายคู่ พบว่า ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติงานแตกต่างกับคณะกรรมการตำแหน่งอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยที่ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติงานมากกว่าคณะกรรมการตำแหน่งอื่น คู่อื่นไม่พบความแตกต่าง

4. ผลการประมวลข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ควรเน้นการประชาสัมพันธ์เรื่องระเบียบว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการควรเฝ้าหาความรู้อยู่เสมอ ควรสนับสนุนให้ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์แก่คณะกรรมการ ควรเปิดโอกาสให้คณะกรรมการ ต่าง ๆ แก่คณะกรรมการ การบริหารงบประมาณต้องโปร่งใส ควรติดตามผลประเมินผลเป็นระยะ

ปราโมทย์ กิ่งแก้ว (2544 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดภูเก็ต ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดภูเก็ต ตามตัวแปรสถานภาพ โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา ด้านการกำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา และด้านการให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนด้านการให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา ด้านการส่งเสริมการสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการ ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพ ด้านการแต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะอนุกรรมการเพื่อดำเนินงานและด้านการปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานในสังกัด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และด้านการให้ความเห็นชอบการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้แทนครูมีบทบาทการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษา สูงกว่าผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าและผู้ทรงคุณวุฒิ ยกเว้น ด้านการส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ด้านการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรศึกษาทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ นโยบายและแผนพัฒนาสถานศึกษาของสถานศึกษาให้ชัดเจน มีส่วนร่วมในการให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปี และวิเคราะห์สภาพของท้องถิ่น เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำสาระ

หลักสูตร ควรมีการรายงานผลการดำเนินงานให้รับทราบอย่างน้อยภาคเรียนละหนึ่งครั้ง มีการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ ให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง ควรมีการให้ความรู้ในเรื่องการพิทักษ์สิทธิเด็ก และกำหนดมาตรการเฝ้าระวัง ป้องกันเหตุการณ์ที่จะทำให้เกิดการละเมิดสิทธิเด็กไว้อย่างชัดเจน ควรถูกกำหนดให้ชัดเจนว่า งบประมาณส่วนใดที่คณะกรรมการต้องมีส่วนร่วมในการบริหาร ควรมีการสำรวจแหล่งทรัพยากรทั้งภายนอกและภายในท้องถิ่น มีการจัดทำทะเบียนวิทยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสะดวกในการสรรหาเข้ามาช่วยพัฒนาการศึกษา มีการประชาสัมพันธ์และขอความร่วมมือ ตลอดจนสำรวจความต้องการของชุมชนอย่างต่อเนื่อง และควรกำหนดแนวทางปฏิบัติ และวิธีการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ชัดเจน

2.2 งานวิจัยต่างประเทศ

บอยล์ (Boyle. 1992 : 3484) ได้ศึกษาด้านการจัดการในโรงเรียน คือ รูปแบบการกระจายอำนาจจากกระทรวงศึกษาธิการ ไปสู่อาจารย์ใหญ่ของแต่ละโรงเรียน ครู และพ่อแม่ผู้ปกครอง ให้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการตัดสินใจเกือบทุกส่วนของการศึกษาชุมชนในโรด ไอส์แลนด์ (Rohde Island) โดยได้รับการส่งเสริมจากรบกำหนด การวิจัยได้ทดสอบปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมโรงเรียนในด้านการจัดการ 2 ส่วน คือ การรวบรวมผลของการสัมภาษณ์คณะกรรมการ โรงเรียน ผู้บริหารและครู ในโรงเรียน และทบทวนรายงานข้อตกลง โดยรวมระหว่างคณะกรรมการ โรงเรียน สมาคมครู การวิจัยพบว่า ปัจจัยที่เป็นตัวชี้ว่ามีอิทธิพลต่อการส่งเสริมโรงเรียนในด้านการจัดการ ได้แก่ โรงเรียนขาดแนวคิดที่แน่นอนในด้านการจัดการ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร โรงเรียน บุคลากรและผู้นำท้องถิ่น การขาดความสามารถของคณะกรรมการโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนขาดความเอาใจใส่ปล่อยปละละเลยหน้าที่จนเกินไป ขาดความร่วมมือของพ่อแม่ผู้ปกครอง และข้อจำกัดในด้านภาษาที่ใช้ติดต่อกันในการทำข้อตกลง รวมทั้งกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ของรัฐ

เบเคอร์รา (Becerra. 1974 : 9877 – A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทและความเข้าใจระหว่างผู้บริหารกับตัวแทนของชุมชนต่อการวินิจฉัยปัญหาของโรงเรียน โดยการคัดเลือกปัญหาของโรงเรียนที่ต้องอาศัยการตัดสินใจร่วมกันของผู้บริหารและตัวแทนชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ทั้งสองฝ่ายพยายาม ที่จะทำความเข้าใจและปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่และนโยบายที่ตกลงกันไว้ นอกจากนี้ยังพบอีกว่า

1.ผู้บริหารต้องสนใจและเข้าใจความแตกต่างของชุมชน และต้องพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนได้ในทุกโอกาส

2.ทัศนคติในทางที่ไม่พึงประสงค์ของแต่ละฝ่ายจะเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงาน

3.การให้ประชาชนหรือชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของโรงเรียน จะต้องเตรียมข้อมูลให้เขาได้ศึกษาล่วงหน้า

4.ผู้บริหารจะต้องยอมรับในเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และไม่ควรรอคอยผลที่จะได้รับจากการเข้าร่วมประชุมมากเกินไป

ฮาร์โรลด์ (Harol. 1983 : 2517 – A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับอำนาจ บทบาทของคณะกรรมการการศึกษาในการบริหารการศึกษาระดับท้องถิ่น ผลการทำวิจัยพบว่า คณะกรรมการศึกษามีบทบาทสำคัญมาก ในการกำหนดนโยบาย และการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาท้องถิ่น

เมอร์ฟี (Murphy. 1995 : 1608) ได้ศึกษาและวิเคราะห์สาระและรูปแบบการตัดสินใจของคณะกรรมการสภา จำนวน 44 คน จากโรงเรียนประถมศึกษา 3 แห่ง ในรัฐเท็กซัส โดยใช้การสัมภาษณ์แบบวัดการตัดสินใจโดยเน้น 3 เรื่อง คือ บทบาทหน้าที่ของกรรมการสภาโรงเรียน การฝึกอบรมและรูปแบบของการกำหนดการปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย ผลการศึกษา พบว่า คณะกรรมการสภาโรงเรียนรับรู้ว่ามีบทบาทหน้าที่สำคัญในเรื่องการกำหนด เป้าหมายและการกำกับดูแลการบริหารงานของโรงเรียนมากที่สุด ส่วนมากไม่ค่อยมีความมั่นใจในบทบาทที่เกี่ยวกับงบประมาณ หลักสูตร และการบรรจุแต่งตั้งบุคลากรของโรงเรียน กรรมการบริหารโรงเรียนบางส่วนได้เคยรับการฝึกอบรมในการมีบทบาทหน้าที่การเป็นกรรมการสภาโรงเรียน และรูปแบบที่กรรมการสภาโรงเรียนได้กำหนดสำหรับโรงเรียน ได้แก่ การบริหารจัดการแผนงาน การจัดองค์กรสภาและการทำงานของสภา การประเมินผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนและของสภา ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และการรับรู้ผลกระทบต่าง ๆ ต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน นอกจากนี้ยังพบว่า ครูใหญ่ส่วนมากมีอิทธิพลต่อสภาในด้านการศึกษา การอภิปรายประเด็นปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนการรับรู้บทบาทหน้าที่ เป็นต้น

มิลเลอร์ (Miller. 1996 : 475 CD – ROM) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การปฏิบัติตาม

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ โรงเรียนประถมศึกษาในมลรัฐสเตอร์เจียน เขาได้ทำการศึกษาถึงสภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ โรงเรียนในปัจจุบันและบทบาทหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการในอนาคต ผลการวิจัยพบว่า การติดต่อประสานงานระหว่างโรงเรียนกับคณะกรรมการ โรงเรียนมีความสำคัญมากต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ โรงเรียนกับคณะกรรมการ โรงเรียนมีความต้องการที่จะทำหน้าที่อย่างเต็มบทบาท และตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน โรงเรียนประถมศึกษาจำเป็นต้องมีคณะกรรมการ โรงเรียน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ พอสรุปได้ว่า

คณะกรรมการ โรงเรียนหรือคณะกรรมการศึกษา มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งส่วนมากมีระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง คณะกรรมการที่มีสถานภาพแตกต่างกันมีระดับการปฏิบัติงานแตกต่างกัน คณะกรรมการที่มีเพศแตกต่างกันมีระดับการปฏิบัติแตกต่างกัน ทำให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษายังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร แม้ว่าหน่วยงานทางการศึกษาจะให้ความสำคัญต่อคณะกรรมการมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากคณะกรรมการ ไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษา การไม่มีเวลาในการเข้าร่วมประชุม การไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจต้องดิ้นรนในการประกอบอาชีพจึงไม่มีเวลาในการสนับสนุนการจัดการศึกษาอย่างเต็มที่ ประกอบกับมีภารกิจด้านอื่น ๆ การที่ชุมชน องค์กรภาครัฐ องค์กรเอกชน องค์กรท้องถิ่นและบุคคลหลาย ๆ ฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะการร่วมมือร่วมใจอันดีระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนและกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องดังกล่าว จะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษาในชุมชนและประเทศชาติต่อไป